

Osnovna šola Ljudski vrt

KAKŠEN JE SVET V TEMI?

raziskovalna naloga iz
področja psihologije

Avtorici:
Carina Petrič, 7. a
Zala Šešerko, 7. a

Mentorici:
Darija Erbus in
Mateja Prša

Ptuj, 2013

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujema vsem, ki so nama pomagali pri izdelavi raziskovalne naloge. Zahvala velja najprej tistim, ki so sodelovali pri intervjujih, učencem Osnovne šole Ljudski vrt, ki so odgovorili na anketo, gospe Petri Žunko za jezikovni pregled ter gospe Nataši Kalinič za pomoč pri prevodu povzetka.

Posebej se zahvaljujema tudi sogovornicama v intervjuju, gospe Aksinji Kermauner in gospe Brigiti Primožič, tajnici Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Ptuj, ki sta nama dali dragocene informacije o delu s slepimi in slabovidnimi.

Ne nazadnje se zahvaljujema tudi najinima mentoricama, ki sta naju usmerjali, spodbujali raziskovalni duh in nama prijazno pomagali pri najinem delu.

KAZALO

POVZETEK	5
1 UVOD	7
2 TEORETIČNI DEL	8
2.1 Osebe s posebnimi potrebami	8
2.2 Opredelitev pojma slepi in slabovidni.....	8
2.3 Okvare vida	9
2.4 Skrb za slepe in slabovidne	10
2.4.1 Bonton obnašanja do slepih	10
2.5 Pripomočki za slepe in slabovidne	10
2.5.1 Pripomočki za učence.....	10
2.5.2 Drugi pripomočki	11
2.5.3 Pisava slepih	11
2.6 Organizacije slepih in slabovidnih.....	12
2.6.1 Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana.....	12
2.6.2 Vrt čutil.....	12
2.6.3 Društva slepih in slabovidnih v Sloveniji.....	13
2.7 Zgodbe znanih slepih ljudi	14
2.7.1 Alen Kobilica	14
2.7.2 Sebastjan Kamenik.....	14
3 RAZISKOVALNI DEL.....	15
3.1 Cilji in hipoteze.....	15
3.2 Metode dela.....	15
3.3 Obdelava podatkov	16
4 REZULTATI.....	17
4.1 Intervju z Aksinjo Kermauner	17
4.2 Intervju s tajnico Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Ptuj.....	17
4.3 Intervjuji s slepimi oz. slabovidnimi osebami	18
4.4 Ankete osnovnošolcev.....	20
4.5 Metoda opazovanja.....	23
5 RAZPRAVA.....	25
6 ZAKLJUČEK	27
7 VIRI IN LITERATURA	28
8 PRILOGE	29
8.1 Kazalo tabel.....	29
8.2 Kazalo slik.....	29
8.3 Vprašanja za intervju s slepim oz. slabovidnim človekom	29

8.3.1 Intervju 1	29
8.3.2 Intervju 2	30
8.3.3 Intervju 3	31
8.3.4 Intervju 4	32
8.3.5 Intervju 5	34
8.3.6 Intervju 6	35
8.3.7 Intervju 7	35
8.4 Vprašanja za intervju s tajnico društva	38
8.5 Vprašanja za intervju z Aksinjo Kermauner	38
8.6 Vprašalnik za učence	38

POVZETEK

Raziskovalna naloga preučuje slepe in slabovidne osebe, njihovo življenje in njihovo počutje v družbi, s čim se ukvarjajo in kakšne pripomočke uporabljajo. Naloga tudi ugotavlja, ali se videči osnovnošolci družijo s slepimi oz. slabovidnimi, ali menijo, da so vključeni v družbo, in ali jim lahko pomagajo pri vključitvi vanjo.

Teoretični del obsega definicije slepote oz. slabovidnosti, katere ustanove so ukvarjajo s slepimi oz. slabovidnimi, kakšen je bonton do slepih in slabovidnih ljudi, in ali naj jim videči pomagajo in na kakšen način.

Empirični del naloge temelji na poglobljenih intervjujih s slepimi oz. slabovidnimi osebami in z ljudmi, ki jih bolje poznajo, kot je pisateljica in učiteljica Aksinja Kermauner ter tajnica Medobčinskega društva slepih in slabovidnih v Ptujju ter na analizi anket, na katere so odgovarjali učenci Osnovne šole Ljudski vrt. Avtorici sta se skušali čim bolj vživeti v svet oseb, ki so slepe oz. slabovidne tudi z metodo lastnega opazovanja.

Iz intervjujev je razvidno, da slepi oz. slabovidni pozitivno gledajo na življenje, kljub temu da ne zmorejo početi vsega kot videči, saj pri določenih opravilih potrebujejo pomoč. Večinoma se družijo med seboj. Od videčih pričakujejo, da jim pomoč ponudijo, ko to sami sporočijo, in jim je ne vsiljujejo. Prav tako si ne želijo pomilovanja.

Anketirani učenci osnovne šole ne poznajo veliko slepih oz. slabovidnih oseb, so pa jih pripravljene spoznati.

Ključne besede: slepi in slabovidni, pripomočki, Braillova pisava, vključenost.

SUMMARY

The research work examines the blind and visually impaired people, their lives and their well-being in society, what they do and what kind of aids they use. The research work also examines whether the seeing schoolmates socialize with the blind and visually impaired and how they feel about their inclusion in the society and how they can help them to integrate into it.

The theoretical part includes the definition of blindness and visual impairment, which institutions deal with them, what the etiquette for the blind and visually impaired people is, and seeing whether the seeing people should help them and how.

The empirical part of the research is based on profound interviews with the blind or visually impaired people and with the writer and teacher Aksinja Kermauner and the secretary of the Intermunicipal association of blind and visually impaired in Ptuj. We also analysed the results of the questionnaire given to the pupils of Elementary School Ljudski vrt. The authors have tried as much as possible to get into the world of people who are blind or visually impaired with their own method of observation.

From the interviews it is clear that the blind or visually impaired have a positive view on life, despite the fact that they cannot do everything as the seeing people and may need help for specific tasks. Most of the blind and visually impaired socialize with each other. From the seeing people they expect to get help when they ask for it. Also, they do not want sympathy.

The results of the questionnaire have shown that the elementary school pupils do not know much about the blind and visually impaired people but they are willing to learn.

Keywords: blind and visually impaired people, aids, Braille, inclusion.

1 UVOD

Sva Carina Petrič in Zala Šešerko, učenki 7. razreda Osnovne šole Ljudski vrt, ki se prvič srečujeva z raziskovalnim delom. Odločili sva se, da bova s pomočjo raziskovalne naloge bolje spoznali slepe in slabovidne ljudi, njihovo življenje in njihovo počutje v družbi, s čim se ukvarjajo, kakšne pripomočke uporabljajo in kako »vidijo« svet. Slepí in slabovidni namreč nikoli ne bodo videli prizorov, ki nam jih ponuja narava. Ne morejo občudovati sončnega zahoda ali mavrice, jesensko obarvanega gozda, prvih otroških korakov. Ob pomisleku, da je življenje slepih in slabovidnih ljudi v celoti povezano z odvisnostjo od drugih, pa bi jim radi tudi pomagali, da bi jih mi (videči) bolje spoznali in sprejeli ter jim omogočili prijetnejše življenje, kljub njihovi omejenosti.

Želiva ugotovili, ali osnovnošolci poznajo ljudi s posebnimi potrebami, posebej slepe oz. slabovidne, ali se z njimi družijo, jih razumejo oz. ali menijo, da so vključeni v družbo in ali jim lahko pomagajo pri vključitvi vanjo.

Ko sva se naloge lotili, sva mislili, da je življenje slepih ljudi v veliki meri povezano z odvisnostjo od drugih. V nalogi bova ugotavljali, ali ta trditev res drži. V ta namen sva najprej pregledali literaturo o ljudeh s posebnimi potrebami, posebej o slepih slabovidnih, kako je definirana slepota oz. slabovidnost, kje se šolajo, katere institucije so ukvarjajo z njimi, kakšen je bonton do slepih in slabovidnih ljudi in ali naj jim videči pomagamo in na kakšen način.

V empiričnem delu naloge se bova oprli na intervjuje s slepimi oz. slabovidnimi ljudmi in z ljudmi, ki jih bolje poznajo, kot je pisateljica in učiteljica Aksinja Kermauner in tajnica Medobčinskega društva slepih in slabovidnih v Ptujú ter na ankete, na katere so odgovarjali učenci Osnovne šole Ljudski vrt s podružnico Grajena. Z metodo lastnega opazovanja se bova skušali čim bolj vživeti v svet oseb, ki so slepe oz. slabovidne.

Pri nalogi naju je vodila misel: »Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno.« (A. de Saint-Exupery)

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Osebe s posebnimi potrebami

Ko sva se lotili raziskovanja, sva se srečali s pojmom posebne potrebe, saj slepe oz. slabovidne osebe potrebujejo posebne prilagoditve. Zato jih zakonodaja uvršča med ljudi s posebnimi potrebami. Kdo sploh so osebe s posebnimi potrebami? V preteklost so bile osebe s posebnimi potrebami izrinjene na rob družbe, pogosto zaprte v posebnih institucijah in odmaknjene od oči javnosti. V zadnjih letih je na področju, ki ureja njihov položaj, prišlo do velikih, pozitivnih sprememb. Še vedno pa potrebujejo dodatno pozornost in skrb.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami določa, kako je potrebno delati z njimi, se jim prilagoditi in jim zagotoviti uspešno šolanje. Otroci in mladostniki so razvrščeni v določene skupine glede na njihovo posebnost.

Ločimo naslednje skupine:

- »- otroci in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju,
  - slepi in slabovidni,
  - gluhi in naglušni,
  - otroci in mladostniki z govorno-jezikovnimi motnjami,
  - gibalno ovirani otroci in mladostniki,
  - dolgotrajno bolni,
  - otroci in mladostniki z motnjami vedenja in osebnosti,
  - otroci in mladostnik z učnimi težavami,
  - nadarjeni otroci in mladostniki.«

Ti otroci in mladostniki potrebujejo pomoč in prilagojeno izvajanje izobraževalnih programov z dodatno strokovno pomočjo.« (Zakon o osnovni šoli, 1996)

2.2 Opredelitev pojma slepi in slabovidni

Da bi lažje razumeli, kdo vse so slepe oz. slabovidne osebe, sva pogledali, kako so te osebe definirane. Zasledili sva, da med slepe osebe uvrščamo:

- popolnoma slepe (svetlobe sploh ne zaznavajo- amaurosis) in
- osebe, ki imajo do 5 % ostanka vida (te osebe se v neznanem okolju ne morejo same orientirati).

Vzroki za slepoto oziroma slabovidnost so zelo različni. Lahko gre za poškodbe pri delu, rojstvu, nepravilnem ravnanju s pirotehničnimi sredstvi, dednost, razne bolezni in podobno.

Po priporočilu WHO (Svetovna zdravstvena organizacija) je definicija slepote in slabovidnosti, ki velja tudi v Sloveniji, naslednja:

- slabovidnost se deli v dve kategoriji:

1. kategorija: osebe, ki imajo na boljšem očesu z ali pa brez korekcije od 6:18 (0,3) do 6:60 (0,1) preostalega vida.

2. kategorija: osebe, ki imajo na boljšem očesu z ali brez korekcije od 6:60 (0,1) do 3:60 (0,05) preostalega vida;

- slepota pa se deli v tri kategorije:

3. kategorija: osebe, ki imajo na boljšem očesu z ali brez korekcije od 3:60 (0,05) do 1:60 (0,02) preostalega vida.

4. kategorija: osebe, ki imajo na boljšem očesu z ali brez korekcije od 1:60 (0,02) do zaznavanja svetlobe.

5. kategorija: slepota (amaurosis).

»Med slabovidne osebe prištevamo tudi tiste, ki imajo na boljšem očesu zoženo vidno polje okrog fiksacijske točke od 20 do 5 stopinj, ne glede na ostanek vida. Med slepe pa poleg naštetih kategorij tudi osebe, ki imajo na boljšem očesu zoženo vidno polje okrog fiksacijske točke 5 stopinj in manj, ne glede na ostanek vida.

V pedagoškem smislu so slepi tisti, ki ne glede na ostrino vida ne morejo uporabljati običajne pisave za branje in pisanje, slabovidni pa tisti, ki preostali vid lahko uporabljajo v procesu izobraževanja oz. v tem procesu uspešno uporabljajo običajno pisavo.« (Šavli, 2007)

Isti avtor navaja, da se v novejšem času vse bolj uveljavlja opredelitev, po kateri se šteje za slepe tiste, ki imajo ohranjen vid do 5 %, za slabovidne pa tiste z ostankom vida do 25 %.

2.3 Okvare vida

Vid je eno naših najpomembnejših čutil, saj z njegovo pomočjo iz okolice prejmemo več kot 80 odstotkov podatkov, z ostalimi čutili pa le 20 odstotkov. Nezmožnost vidnega zaznavanja lahko slepi nadomestijo z večjo uporabo drugih čutil, s tipom, sluhom, vonjem in okusom. (Ferenček, 2008)

Pogostejše okvare vida pri otrocih so naslednje:

- katarakta - skaljena očesna leča,
- afakija - oko brez očesne leče (po operaciji),
- astigmatizem - svetlobni žarki se skozi roženico oz. lečo nepravilno lomijo, slika na mrežnici je zato nejasna,
- miopija (kratkovidnost) - svetlobni žarki se ob prehodu skozi oko združijo pred rumeno pego,
- albinizem - prirojena okvara vida, ko oko nima pigmenta,
- strabizem (škiljenje) - očesi ne gledata istega predmeta,
- nistagmus - nehotni, hitro ponavljajoči se gibi oči, ki lahko potekajo v vodoravni, navpični ali krožni smeri,
- zoženo vidno polje - večje predmete težje zaobjamejo s pogledom,
- daltonizem - barvna slepota. (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011)

Pogostejši vzroki poslabšanja vida pri odraslih je diabetes, siva mrena, glavkom, tumorji, degenerativne bolezni očesa. Zelo pogosti okvari vida sta tudi kratkovidnost in daljnovidnost. (Kermauner, 1996)

2.4 Skrb za slepe in slabovidne

2.4.1 Bonton obnašanja do slepih

Herman van Dyck je v Knjižici nasvetov za prijaznejše druženje s slepimi in slabovidnimi Ne tako, ampak tako, opisal več primerov, kako lahko odreagiramo, ko srečamo slepo ali slabovidno osebo.

Predstavili vam bova nekaj primerov:

- slepo osebo moramo zmeraj najprej vprašati ali ji sploh lahko pomagamo;
- slepega nikoli ne smemo prijeti za roko in ga vleči za seboj. Vedno ponudimo slepemu, da se prime naše roke;
- pri uporabi prevoznih sredstev pomagamo slepemu tako, da mu damo priložnost, da vstopi v vlak ali avtobus tako kot vsak drugi potnik;
- slepim osebam vedno natančno opredelimo, kje je kakšna stvar. Rečemo lahko: »Na vaši levi stoji stol.« Ne pa: »Tam je stol.«;
- slepemu se ob srečanju vedno predstavimo, kdo smo;
- slepega sogovornika vedno opozorimo, da odhajamo ali se k njemu vračamo,
- zelo pomembno pravilo v svetu slepih je, da ima vsaka stvar svoj prostor, ker jo le na tak način vedno najdejo. (Dyck, 1992)

Ta knjižica predstavlja neke vrste bonton obnašanja do slepih, ki bi ga morali upoštevati. Na tak način se slepi počutijo bolj spoštovani in sprejeti v družbo, mi pa imamo dober občutek in vemo, da smo pomagali slepemu na pravilen način.

2.5 Pripomočki za slepe in slabovidne

2.5.1 Pripomočki za učence

V preteklosti je obstajalo malo pripomočkov za slepe oz. slabovidne osebe. Presenečeni sva bili, da danes obstaja zelo veliko pomagal, ki jim lahko življenje zelo olajša. Obstajajo optični pripomočki za slabovidne učence, ki so: očala ali kontaktne leče, teleskopska očala, lupa in povečevala, lupna očala, hiperkorekcijska očala, teleskopi.

Ne optični pripomočki pa so: debelejša pisala, stojalo za knjige, papir z okrepljenimi črtami, knjige in besedila v povečanem tisku, označevalci vrstic in bralna okna, geometrijski in merski pribor z okrepljenimi skalami.

Ostali pripomočki so še: brajev pisalni stroj, brajeva pisava, gumijasta podlaga za pozitivno risanje, okvirji in vodila za pisanje, merski instrument z brajevimi ali tipnimi oznakami: geometrijski pribor za slepe, ure, tehtnice, merilna orodja, posebna pisala za reliefno pisanje, brajev označevalec (z njim lahko izdelamo napise v brajevi abecedi, ki jih uporabljamo za označevanje različnih predmetov).

2.5.2 Drugi pripomočki

Pripomočki za slušno sprejemanje informacij so: radio s kasetami ali zgoščenkami, diktafon, zvočne knjige, zvočni pripomočki za šport in vsakdanja opravila: zvonečke žoge, govoreče tehtnice, zvočne ure ipd.

Elektronski pripomočki so: govoreči žepni računalnik, optakon – optični čitalec, elektronsko povečevalo.

Naslednji pomemben pripomoček je bela palica, s pomočjo katere se slepe in slabovidne osebe orientirajo. Z njo si pomagajo tako, da se s konico palice, ki jo premikajo levo in desno, dotikajo tal pred seboj in zaznavajo ovire na poti. Slepim in slabovidnim omogoča samostojno gibanje, druge pa opozarja, da oseba, ki palico uporablja, ne vidi in so nanjo bolj pozorni. Na pobudo Mednarodne zveze slepih je 15. oktober mednarodni dan bele palice.

Pse vodiče velikokrat prikazujejo na televiziji kot zelo pomemben pripomoček slepim oz. slabovidnim osebam, ki se na pse tudi zelo navežejo in so njihovi »najboljši prijatelji«. Slepi osebi pes vodič omogoči bolj varno in hitrejše gibanje po poteh, ki jih slepi pozna. Psi vodiči so naučeni, da slepo osebo vodijo, nakazujejo ovire in talne ovire na poti, nakazujejo semaforje, prehode za pešce, vodijo osebo skozi vrata, na pošto, v trgovino, k zdravniku, na delo in podobno. (<http://www.pesmojprijatelj.si/aktualno/clanek/psi-vodici-slepih>, 2012)

Naslednjo obliko pomoči predstavljajo spremljevalci. Spremljevalec za slepe in slabovidne osebe je ustrezno usposobljen posameznik, ki slepi ali slabovidni osebi nudi pomoč na domu pri opravljanju gospodinjanskega dela, ko je tovrstna pomoč potrebna. Spremljevalec lahko spremlja slepo ali slabovidno osebo v javnih institucijah ipd. Ta oblika pomoči je zelo koristna, ker lahko slepa ali slabovidna oseba dalj časa ostane v domačem okolju. (<http://www.drustvo-mdssmb.si>, 2006)

Slepe in slabovidne osebe si v vsakdanjem življenju z običajnimi pripomočki (ure, tehtnice, metri, toplomeri ...) ne morejo kaj prida pomagati. Potrebujemo posebne pripomočke, ki jim olajšajo življenje. Pomagajo si lahko z zvočnimi urami, govorečimi kuhinjskimi in osebnimi tehtnicami, brajevimi kompasi, metri. Poznajo tudi napravo, ki sproži signal, ko je kozarec poln, napravo, ki zapiska, če je prižgana luč in še mnoge druge. (Kermauner, 1996)

2.5.3 Pisava slepih

Posebej bova izpostavili pisavo slepih, saj je velikokrat omenjena kot najpomembnejši pripomoček, s pomočjo katerega lahko slepe osebe berejo. Abecedo za slepe ali Braillovo pisavo je v 19. stoletju izumil Francoz Louis Braille, ki je bil tudi sam slep. Danes jo uporabljajo slepi po vsem svetu. Sestavljena je iz različnega števila izbočenih pik. Osnova je celica pravokotne oblike, v kateri je šest pik. Kombinacija 1 do 6 točk pomeni točno določeno črko. S pomočjo teh pik se lahko naredi 63 znakov.

V veliko pomoč pri pisanju brajice je bilo odkritje brajevega pisalnega stroja, saj je bilo ročno pisanje pikic, ki so jih vsako posebej s šilom vtisnili v papir, zelo zamudno.

Brajev tiskalnik, ki je vezan na računalnik, pa predstavlja najnovejši dosežek. Pri tem računalniku tipkamo na vidno tipkovnico, besedilo pa se natisne v brajici. Računalnik ima lahko tudi dodatek, tako imenovano brajevo vrstico. Slepi lahko v okencu pod tipkovnico prebere, kaj piše na zaslonu.

Slepe osebe berejo brajico z blazinicami prstov tako, da s kazalcema drsi po vrsticah. Zato imajo slepi zelo dobro razvit tip na blazinicah. (Kermauner, 1996)

2.6 Organizacije slepih in slabovidnih

2.6.1 Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana

Zavod, ki v Sloveniji edini izobražuje slepe oz. slabovidne otroke in mladino, je Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana. V njem se šolajo slepi in slabovidni otroci in mladostniki od predšolskega obdobja do zaključka srednje šole, in sicer v programu administrator in ekonomski tehnik.

To je javni zavod, katerega dejavnost je:

- »izvajanje prilagojenih vzgojno izobraževalnih programov za slepe in slabovidne od vrtca do srednje šole,
- obravnava slepih in slabovidnih (tudi z večplastnimi motnjami),
- svetovanje, usposabljanje in podpora vsem ciljnim skupinam: slepim in slabovidnim ter ožji in širši okolici.

V okviru Zavoda so vzpostavljene enote s specifičnimi zadolžitvami, katerih naloge so:

- izvajanje vzgojno-izobraževalnih dejavnosti za slepe in slabovidne z nudenjem specialnih znanj (orientacija in mobilnost, komunikacijske tehnike za slepe in slabovidne, vsakodnevne veščine, športne in prostočasne dejavnosti, socialne veščine in socializacija ...);
- podpora inkluzivnim procesom s pripravo in izvajanjem usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju za delo s slepimi in slabovidnimi;
- pomoč in podpora staršem slepih in slabovidnih otrok;
- prostor za medsebojno srečevanje oseb z motnjami vida, vključenih v inkluzivne programe;
- oblikovanje programov ozaveščanja in informiranja javnosti o posebnih potrebah slepih in slabovidnih.«

V Zavodu slepe in slabovidne otroke in mladostnike izobražujejo, hkrati pa jih tudi vzgajajo, da se bodo znali aktivno vključevati v družbo, v kateri bodo imeli enakovreden položaj. (<http://www.zssm.si/o-zavodu>)

Posebej zanimivo je, da imajo učenci v šoli poleg specialnih znanja (orientacija, vaje vida, komunikacija, samourejanje) možnost vključitve tudi v najrazličnejše sprostitvene in družabne dejavnosti (npr. pravljичni krožek, učenje klavirja, flavte, zabavna angleščina, krožek ustvarjaj in raziskuj).

2.6.2 Vrt čutil

V okviru Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana se nahaja tudi Vrt čutil. Vrt je poseben zato, ker ga lahko učenci doživljajo z vsemi čutili, predvsem s tistimi, ki jih običajno videči ne uporabljamo. Vrt omogoča videčim lažje vživljanje v svet slepih in slabovidnih. Vrt čutil je vzorčni primer, na kakšen način bi lahko uredili parke in mestne površine, da bi jih lahko tudi slepi in slabovidni samostojno uporabljali.

Vrt sestavljajo trije deli, ki se med seboj prostorsko in vsebinsko prepletajo:

1. poligon za orientacijo in mobilnost,
2. različne "učilnice" in
3. prostor namenjen igri. (ZSSM, Vrt čutil)

Vrt čutil nama je zelo živo opisala tudi Aksinja Kermauner, s katero sva imeli tudi intervju, ki ga bova opisali v nadaljevanju. Ta vrt je bil že večkrat prikazan tudi na televiziji, a si ga ne znava prav predstavljati, zato si želiva, da bova imeli v prihodnosti priložnost, da ga tudi sami vidiva in začutiva, kaj pomeni za slepe oz. slabovidne osebe.

2.6.3 Društva slepih in slabovidnih v Sloveniji

Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije ima sedež v Ljubljani. V to zvezo je povezanih več medobčinskih društev slepih in slabovidnih oseb, ki imajo sedeže v različnih krajih po Sloveniji. Med njimi je tudi Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih na Ptuju. (Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, 2005)

O delu društev sva se pogovarjali tudi s tajnico Medobčinskega društva slepih in slabovidnih (v nadaljevanju Društvo) na Ptuju, ki nama je povedala nekaj osnovnih podatkov o njem. Ustanovljeno je bilo leta 1947. Takrat so se lahko včlanjevale le slabovidne osebe, društvo pa je štelo 25 članov. Danes je vanj vključenih 221 slepih in slabovidnih članov. Društvo pokriva 19 občin.

V njem nudijo prvo socialno in osebno pomoč slepim in slabovidnim, organizirajo tečaje mobilnosti in orientacije, nudijo pomoč družinam s slepo ali slabovidno osebo, imajo osebno asistenco, organizirajo športne in kulturne aktivnosti, šahovska tekmovanja in podobno. Ostali del pogovora sva zapisali v nadaljevanju.

»Osnovni cilji društva so pomoč slepim in slabovidnim zaradi njihovih posebnih potreb pri doseganju kakovosti življenja: uveljavljanje človekovih pravic, nediskriminacija, enake možnosti, spodbujanje slepih in slabovidnih za opiranje na lastne moči in sposobnosti ter ekonomsko, socialno, zdravstveno in pravno varstvo slepih in slabovidnih.« (MDSSP, 2012)

Društvo na Ptuju izvaja različne programe, s pomočjo katerih se lahko slepi in slabovidni izobražujejo, kulturno udeležujejo, usposablajo pri uporabi tehničnih pripomočkov, usposablajo za aktivno življenje, se ukvarjajo s športom, šahom. (MDSSP, 2012)

2.7 Zgodbe znanih slepih ljudi

Občasno so v javnosti predstavljene tudi osebe, ki so slepe oz. slabovidne, a so v svojem življenju kljub temu uspešne. Skozi zgodbe spoznamo, da slepota tem ljudem ni predstavljala ovire, ki je ne bi mogli premagati. Niso se umaknili v »svoj svet«, pač pa so še naprej uresničevali svoje cilje in se trudili ozaveščati širšo družbo o položaju slepih. Hkrati so lahko tudi vzor vsem ostalim slepim in slabovidnim, da kljub svoji omejenosti ne obupajo.

2.7.1 Alen Kobilica

Alen Kobilica je oslepel zaradi bolezni. Diplomiral je na Fakulteti za šport v Ljubljani. Bil je zaprisežen športnik, med drugim tudi učitelj plavanja, učitelj in trener smučanja in ljubitelj smučanja na vodi. Kot eden izmed najuspešnejših slovenskih manekenov je sodeloval s svetovnimi oblikovalci mode.

Brez vida je ostal čez noč. V društvu slepih in slabovidnih se je naučil orientacije v prostoru in drugih osnovnih veščin. Kljub svoji slepoti pa je še zmeraj zelo aktiven na športnem področju. Ustanovil je center Vidim cilj, kjer izvajajo plavalne dejavnosti za slepe in slabovidne otroke, poleg telesnih dejavnosti pa dajejo veliko poudarka tudi krepitevi njihovih socialnih spretnosti. Ime centra Vidim cilj izpodbija predsodek, usmerjen v slepe. Če slepi ne vidijo v konvencionalnem pomenu besede, še ne pomeni, da ne morejo videti in uresničevati svojih ciljev. (Lorenčič, 2012)

2.7.2 Sebastjan Kamenik

Sebastjan Kamenik je slep od rojstva. Znan je kot povezovalac koncertov, literat, tekstopisec, predsednik literarnega foruma in neuničljiv humorist. Njegov rek je: "Jaz sem slep. Tisti, ki se s tem obremenjujejo, pa so slepci." Po njegovem se s slepoto nikoli povsem ne sprijazniš, naučiš pa se z njo živeti. Sebastjan kljub slepoti živi polno življenje. Zanj pravijo, da razbija tabuje in predsodke o slepoti. Želi, da ljudje vidijo, da zmore, čeprav je slep.

Lotil se je tudi projekta, s katerim želi otrokom pojasniti, kaj je to slepota, oziroma jim pomagati, da bodo na slepoto gledali drugače kot mnogi odrasli. (Grušovnik, 2011)

V empiričnem delu bova predstavili še nekaj ljudi, ki so slepi oz. slabovidni in njihov pogled na življenje.

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Cilji in hipoteze

V raziskovalnem delu naloge želiva ugotoviti, kako slepi in slabovidni doživljajo svojo slepoto, ali se od drugih ljudi kaj razlikujejo, kakšne pripomočke uporabljajo, kaj počnejo v prostem času in ali se počutijo, da so izrinjeni iz družbe. V ta namen sva si vnaprej pripravili vprašanja za intervjuje s slepimi oz. slabovidnimi ljudmi, z Aksinjo Kermauner, pisateljico in učiteljico na Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani (v nadaljevanju Zavod) in tajnico na Medobčinskem društvu slepih in slabovidnih Ptuj.

Zanimalo naju je tudi, ali osnovnošolci poznajo slepe oz. slabovidne osebe, se z njimi družijo oz. ali bi se želeli z njimi družiti, ali poznajo pripomočke, ki jih uporabljajo in ali bi lahko slepim oz. slabovidnim ljudem pomagali ter na kakšen način. Da bi to ugotovili, sva se odločili, da bova pripravili vprašalnik za učence naše šole.

Da bi se lažje vživele v to, kako je biti slep oz. slaboviden, sva naredili tudi poskus na lastni koži. V svojem prostem času sva si za nekaj časa zavezali ruto na oči in se poskusili obnašati kot običajno.

Vse tri metode dela bova opisali v nadaljevanju. Preden sva začeli raziskovati, sva si zastavili naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Slepi in slabovidni ljudje niso dovolj vključeni v družbo. V družbi so bolj sprejeti ljudje, ki še nekaj vidijo, manj pa ljudje, ki so popolnoma slepi.

Hipoteza 2: Osnovnošolci se ne družijo s slepimi in slabovidnimi ljudmi.

Hipoteza 3: Mlajši učenci osnovne šole so bolj pripravljeni spoznati slepe osebe in se z njimi družiti kot starejši učenci.

3.2 Metode dela

Podatke sva pridobili na različne načine. Najprej sva prebrali literaturo o slepih in slabovidnih ljudeh. Ugotovili sva, da je pisateljica, pesnica in učiteljica Aksinja Kermauner napisala veliko strokovnih in leposlovnih knjig o svetu slepih oz. slabovidnih ljudi, predvsem otrok. Ker občasno prihaja tudi na našo šolo, sva se imeli priložnost pogovoriti z njo o njenem poučevanju in pisateljevanju. Povabila naju je tudi na pogovor, ki ga je imela s slepimi oz. slabovidnimi osebami na Društvu na Ptuj. Prav tako sva tam opravili intervju s tajnico, ki je tam zaposlena.

Nato sva se dogovorili za intervjuje s slepimi oz. slabovidnimi osebami. Podatke sva združili in obdelali, same intervjuje sva dodali v prilogo.

Najina naslednja metoda je bila anketiranje učencev. Izbrali sva nekaj mlajših in nekaj starejših učencev, in sicer učence 3., 5., 7. in 9. razredov, ki obiskujejo našo šolo in jim zastavili nekaj vprašanj. Pregledali sva njihove odgovore in podatke vpisali v zbirne liste.

Nato sva podatke zapisali v tabele in zaradi lažje primerjave izračunali odstotke. Nekatere podatke sva prikazali tudi v grafični obliki.

Iz pogovora z Aksinjo Kermauner sva dobili idejo, da bi tudi na lastni koži preizkusili, kako se počutijo ljudje, ki čisto nič ne vidijo oz. tisti, ki so slabovidni. Povedala nama je, da je že večkrat naredila poskuse z obiskovalci njihovega Zavoda in tudi na sebi na takšen način, da jim je ali si je zavezala ruto tako, da niso nič videli. Imajo tudi posebna očala, s katerimi vidiš le 5 % tega, kar običajno vidimo. Kako sva se ob tem počutili, sva opisali v nadaljevanju.

3.3 Obdelava podatkov

Podatke sva obdelali in jih prikazali v razdelku rezultati. Najprej sva zapisali, kaj sva ugotovili iz intervjujev z Aksinjo Kermauner in tajnico Društva.

Nato sva pregledali intervjuje sedmih oseb, ki so slepe oz. slabovidne. Njihove odgovore sva strnili in zapisali, kako sami doživljajo svojo slepoto oz. slabovidnost, kakšne hobije imajo in česa zaradi slepote oz. slabovidnosti ne morejo početi, kakšne pripomočke uporabljajo in kako so jim le-ti finančno dostopni, kakšen poklic imajo oz. kakšnega si želijo pridobiti, ali se kdaj počutijo izrinjeni iz družbe, kaj v življenju jih motivira in kako naj jim videči pomagamo oz. kako naj se do njih obnašamo.

Nato sva obdelali ankete osnovnošolcev, nazadnje pa sva opisali, kaj sva ugotovili z metodo opazovanja.

Intervjuji in anketni vprašalniki so priloženi na koncu raziskovalne naloge.

4 REZULTATI

4.1 Intervju z Aksinjo Kermauner

Iz pogovora z njo sva izvedeli, kako je začela poučevati slepe oz. slabovidne otroke in preko tega je začela o tem še pisati pesmi, romane, knjige za otroke in strokovne članke.

Od leta 1987 je zaposlena kot učiteljica slovenščine in likovnega pouka v Zavodu v Ljubljani, na fakulteti v Kopru pa predava na temo inkluzivna pedagogika in kako delati s slepimi in slabovidnimi osebami. Že vrsto let se v svojih delih ukvarja s problematiko slepih in slabovidnih. Znani sta njeni knjigi Kakšne barve je tema? in Tema ni en črn plašč. Imeli sva priložnost videti in potipati slikanico Snežna roža, ki je natisnjena le v majhni nakladi, saj je delno ročno izdelana. Aksinja Kermauner je sodelovala tudi pri projektu, ki je imel za cilj, da bi vsaka slovenska šola oz. knjižnica imela v svoji zbirki tudi knjigo, ki se lahko bere z Braillovo pisavo. Njeni trije romani Dnevnik Hiacinte Novak so bili uprizorjeni na gledališkem odru.

Navdih za pisanje dobiva iz vsakdanjega življenja. Ko je pred leti začela poučevati na Zavodu, je ugotovila, da ji je to izziv oz. da se čuti poklicana za to delo. V tem je našla smisel svojega življenja. Pravi, da slepi oz. slabovidni otroci različno sprejemajo svojo slepoto; lažje jo sprejemajo tisti, ki so slepi od rojstva. Tisti, ki oslepijo tekom svojega življenja, se s tem veliko težje sprijaznijo.

Videči otroci se ne družijo veliko s slepimi otroki, bolj s slabovidnimi, če so vključeni v redne osnovne šole. Povedala je, da imajo ti otroci zelo različne hobije. Ukvarjajo se tudi z različnimi športi, tudi smučajo, plavajo, nekateri imajo radi dramsko igro, slikajo, berejo ... Posebej zanimivo se nama je zdelo, da pri likovnem pouku uporablja različne tehnike in da njeni učenci znajo uporabljati tudi barve, ki jim jih predstavi s pomočjo različnih materialov, ki so topli ali hladni.

Otroci, ki so slepi oz. slabovidni, so zelo različno motivirani, eni se bolj ukvarjajo s tem, kar jih veseli in se za svoj hobi zelo potrudijo. Na vprašanje, ali je zanje dovolj poskrbljeno, je povedala, da ni.

Kako pa lahko midve oz. najini vrstniki pomagamo slepim oz. slabovidnim? Njeno mnenje je, da tako, da se nam ne smilijo in da se do njih obnašamo normalno; kot do vseh ostalih ljudi.

4.2 Intervju s tajnico Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Ptuj

Pogovarjali sva se tudi z gospo Brigito Primožič, tajnico Društva. Povedala nama je, da večina slepih oz. slabovidnih oseb, ki jih pozna, dobro sprejme slepoto in pozitivno gleda na življenje. Seveda pride do velikih stisk pri tistih, ki se s slepoto soočajo kasneje v življenju in se morajo na njo navajati, ne samo oni, temveč tudi njihova družina, prijatelji. Soočajo se s telesnimi, predvsem pa z duševnimi stiskami, saj se srečujejo se z gibalnimi in komunikacijskimi ovirami.

Na vprašanje, ali je za slepe oz. slabovidne osebe dovolj poskrbljeno, je povedala, da do neke mere. Problemi se pojavljajo pri zaposlovanju, pri nabavi tehničnih pripomočkov, ki so

zaradi cene slepim in slabovidnim večkrat nedostopni. Medobčinska društva slepih in slabovidnih po Sloveniji izvajajo posebne socialne programe, ki posameznikom omogočajo aktivnejše sodelovanje, pripomorejo k odstranjevanju ovir in k bolj neodvisnemu življenju.

Posebej je poudarila, da slepoto težje sprejemajo kasneje oslepele osebe. Tistim, ki so slepi že od začetka življenja, je bistveno lažje, ker so se na slepoto že navadili in jo sprejeli. Drugi, ki so oslepeli pozneje, bodisi zaradi bolezni ali nesreče, jim je težje.

4.3 Intervjuji s slepimi oz. slabovidnimi osebami

V nalogi sva želeli predvsem ugotoviti, kako sprejemajo svojo slepoto oz. slabovidnost osebe, ki so slepe od rojstva oz. so se s tem spopadle tekom svojega življenja. Pogovarjali sva se s tremi ljudmi, štirje so nama na vprašanja odgovorili po elektronski pošti. Obdelali sva intervjuje vseh sedmih ljudi, od tega je bilo pet moških in dve ženski. Dva od intervjuvanih sta slabovidna in imata le nekaj odstotkov vida, ostalih 5 oseb je slepih, dva od rojstva, dva sta oslepela zaradi bolezni, eden je oslepel v nesreči z razstrelivom.

Vnaprej sva si pripravili vprašanja in na podlagi intervjujev sva svoje ugotovitve strnili v naslednja področja:

Lastno sprejemanje slepote

Vseh sedem ljudi, s katerimi sva se pogovarjali, je slepih ali slabovidnih (le z nekaj odstotki vida). Slepoto sprejemajo ali so jo tekom svojega življenja sprejeli, so pozitivno naravnani in menijo, da moraš za to nekaj tudi sam narediti.

Razlikovanje od videčih ljudi

Vsi so mnenja, da se od drugih ljudi razlikujejo po tem, kaj lahko počnejo, kar pa ne pomeni, da zato ne počnejo tega, kar jih v življenju veseli. Najmlajši intervjuvanec najbolj pogreša, da se ne more ukvarjati s športom kot ostali vrstniki. Ena intervjuvanka meni, da se razlikuje od drugih, ker veliko časa globoko razmišlja o življenju, o sebi, o drugih. Večini je skupno to, da za nekatera opravila potrebujejo pomoč, spremljevalce oz. da ne zmorejo vsega samostojno opravljati.

Pripomočki

Večina intervjuvancev našteva, da uporabljajo lupo, prilagojeni računalnik, govoreči žepni kalkulator, belo palico, prilagojen mobilni telefon. Nekateri uporabljajo tudi brajev meter, govorečo uro, prepoznavalec barv, aparat za ugotavljanje količine tekočin v posodi, za merjenje pretočnosti kabelskih vodov, za ugotavljanje svetlobe in prisotnost električnega toka, prilagojeno tehcnico in termometer, merilec krvnega tlaka.

Nekateri od njih znajo uporabljati brajev pisalni stroj in brajevo tablico za pisanje brajeve pisave. Fant, ki se šola v osnovni šoli, uporablja za učenje zvočne učbenike. Vsi slepi so se tudi naučili brajeve pisave za slepe.

Dosegljivost pripomočkov

Intervjuvanci pravijo, da je pripomočkov na tržišču precej. Nekateri so dostopni vsem, novejši pa ne, saj država sofinancira le najnujnejše. Med drage pripomočke sodijo prilagojeni

računalniki, zasloni in programi z zvočno podporo. Nekatere pripomočke jim sofinancirajo tudi dobrotelne ustanove. Tisti, ki so zaposleni, si lažje kupijo tudi pripomočke, ki so dražji.

Zaposlitev oz. poklic

Dva intervjuvanca se še šolata, eden je v osnovni šoli, drugi obiskuje program administrator. Dve intervjuvanki sta bili zaposleni kot telefonistki. Eden je končal pravno fakulteto in pedagoško akademijo in je poučeval v Centru slepih in slabovidnih v Škofji Loki, drugi je študiral kemijo in biologijo in se zaposlil v banki. Edini še zaposleni je končal splošno 4-letno srednjo šolo in je najprej delal kot telefonist na Zavodu za zaposlovanje, nato na informacijski liniji, sedaj pa se dogovarja, da bi sodeloval pri digitalizaciji vse pošte.

Starejši intervjuvanci menijo, da so danes boljše možnosti za šolanje slepih oz. slabovidnih oseb, saj so se pripomočki za učenje zelo posodobili.

Hobiji

Ukvarjajo se tudi s športi. Trije radi plavajo, eden smuča, eden kolesari, eden pleše, ena keglja in plete, ena kuha in peče, štirje radi berejo, dva se rada ukvarjata z izdelovanjem izdelkov, dva igrata na inštrumente, dve radi hodita na sprehode, eden pa zbira slovenske filme in sinhronizirane risane filme. Večina omenja, da si lahko poiščeš hobije in se z njimi ukvarjaš, če si to želiš.

Sprejetost v družbi

Večina intervjuvancev se ne družijo veliko z videčimi osebami, razen v krogu svoje družine. Osnovnošolec sicer še nima negativnih izkušenj, a meni, da se mu tudi te lahko v prihodnosti pripetijo. Srednješolec se družijo večinoma le s slepimi in slabovidnimi. Intervjuvanka, ki se je šolala izven svojega domačega kraja, se ne čuti dovolj sprejeta v svoji okolici. Želi si, da bi sodelovala v kakšni aktivnosti, kot je pevski zbor, in da bi doma imela več možnosti za sprehode. Intervjuvanec pravi, da nima stikov s svojo okolico. Eden pravi, da se včasih čuti, da je sprejet, spet drugič ne. Intervjuvanec, ki ima majhno hčerko, se v zadnjem času počuti bolj sprejet v svoji okolici ravno zaradi hčerke in žene, ki je zelo komunikativna.

Motivacija

Motivacijo večinoma najdejo v družini, v želji, da se naučijo kaj novega, pa tudi v tem, da naredijo kakšno dobro delo, predvsem pa, da se oprejo sami nase. Menijo tudi, da je od vsakega posameznika odvisno, kako je zanj poskrbljeno in da mora najprej poskrbeti vsak zase.

Pričakovanja do videčih ljudi

Od videčih ljudi pričakujejo, da jim bodo ponudili pomoč, če jo potrebujejo, nikakor pa ne želijo, da bi se jim smilili. Večina intervjuvancev je mnenja, naj videči brez predsodkov pristopijo do slepe ali slabovidne osebe in naj ga vprašajo, če pomoč potrebuje, ne smejo pa je vsiljevati. Če jih prosijo, naj jim nekaj preberejo, naj to tudi storijo.

Slepi ali slabovidni osebi se naj videči najprej predstavi, ponudi mu roko, da se ga lahko prime pod ramo, če to želi, potem pa počasi stopa pol koraka pred njim, da mu bo oseba lahko sledila. Če bodo videči tudi samo pokramljal s to osebo, mu lahko že s tem polepša dan. Če pa naletijo na situacijo, da je slepa ali slabovidna oseba osorna ali zadržana, pa si naj tega ne ženejo k srcu, saj vsi ljudje vedno niso razpoloženi za pogovor. Dobro delo je po njihovem že, če videča oseba poskusi navezati stik.

4.4 Ankete osnovnošolcev

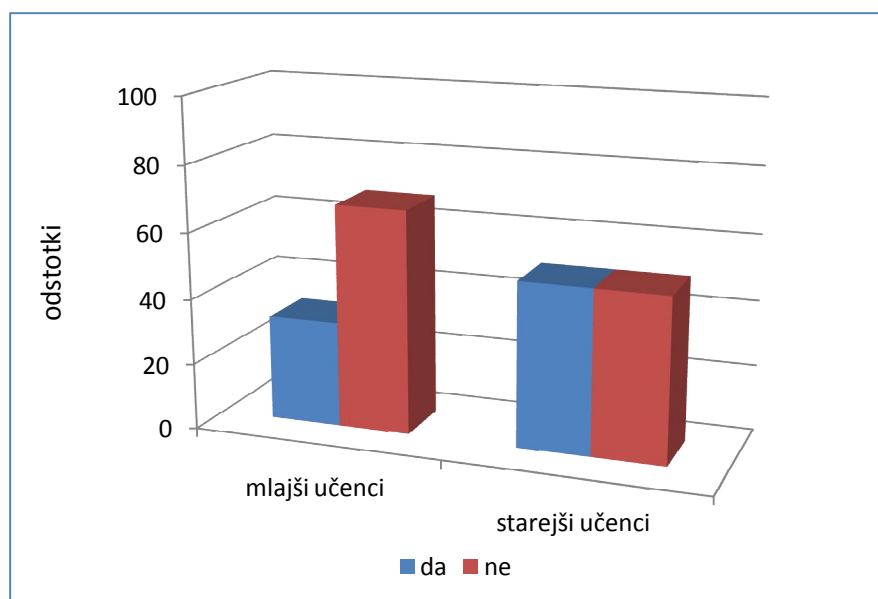
Ker sva želeli izvedli, kaj o slepih in slabovidnih menijo najini vrstniki, sva pripravili vprašalnik, ki sva ga razdelili med učence 3., 5., 7. in 9. razredov Osnovne šole Ljudski vrt in podružnico Grajena. Z njim sva želeli ugotoviti, koliko osnovnošolcev pozna slepe oziroma slabovidne ljudi, če se z njimi družijo, ali poznajo njihove potrebe in ali so jih pripravljeni bolje spoznati.

Na vprašalnik je odgovorilo 313 učencev od 326, kar predstavlja 96 % vseh učencev, ki so ga prejeli. Od tega je nanj odgovorilo 159 učencev 3. in 5. razreda, ki sva jih v nadaljevanju združili v kategorijo mlajši učenci in 154 učencev 7. in 9. razreda, ki sva jih združili v kategorijo starejši učenci. Večina vprašanj je bila zaprtega tipa.

Ali poznaš osebo, ki je slepa oz. slabovidna?

Tabela 1:

	mlajši učenci (%)	starejši učenci (%)	skupaj (%)
da	51 (32,0)	77 (50,0)	128 (40,9)
ne	108 (68,0)	77 (50,0)	185 (59,1)
skupaj	159 (100,0)	154 (100,0)	313 (100,0)

Slika 2: Poznavanje slepih oz. slabovidnih oseb

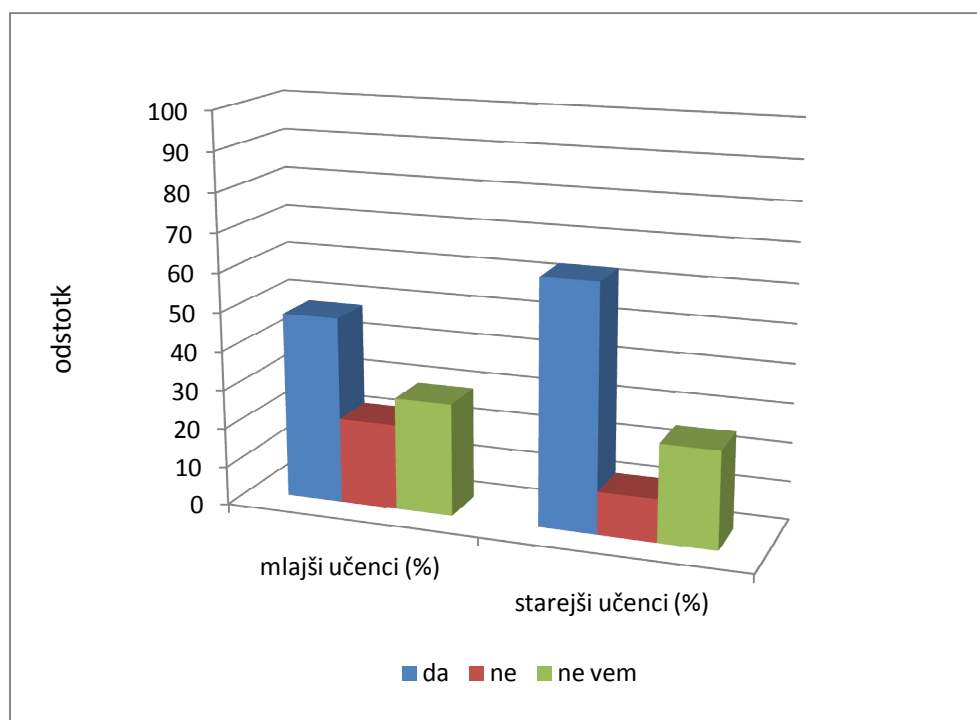
Na vprašanje, ali učenci poznajo osebo, ki je slepa oz. slabovidna, je skoraj 60 % učencev odgovorilo, da je ne poznajo. Nekaj več starejših učencev je napisalo, da takšne osebe poznajo. Meniva, da so učenci pod slabovidne uvrstili tudi tiste ljudi, ki sicer nosijo očala, a njihov vid ni tako slab, da bi jih po definiciji uvrstili med slabovidne (manj kot 25 % preostalega vida).

Najin namen je bil, da učenci preko ankete sploh razmišljajo o slepih in slabovidnih ljudeh, ne pa da jih skušajo razvrstiti med ene ali druge (slepe oz. slabovidne).

Ali bi se družil oz. se že družiš z učencem, ki je slep oz. slaboviden?

Tabela 2:

	mlajši učenci (%)	starejši učenci (%)	skupaj (%)
da	77 (48,4)	97 (63,0)	174 (55,6)
ne	35 (22,0)	18 (11,7)	53 (16,9)
ne vem	47 (29,6)	39 (25,3)	86 (27,5)
skupaj	159 (100,0)	154 (100,0)	313 (100,0)

Slika 3: Druženje s slepimi oz. slabovidnimi

Na vprašanje, ali se že družijo oz. bi se družili s slepim oz. slabovidnim učencem, je več starejših učencev odgovorilo pozitivno (63 %) in le okrog 10 % teh učencev se z njimi ne bi družilo. Kar četrtina vseh učencev, ki so odgovarjali na anketo, pa niso prepričani, ali bi se z njimi družili ali ne.

Katere pripomočke, ki jih uporabljajo slepi oz. slabovidni ljudje, poznaš?

Tabela 3:

	mlajši učenci	starejši učenci	skupaj
lupa	46	62	108
Braillova pisava	90	113	203
bela palica	124	119	243
pes vodič	130	133	263
spremljevalec	116	102	218
drugo	6	6	12
skupaj	512	535	1047

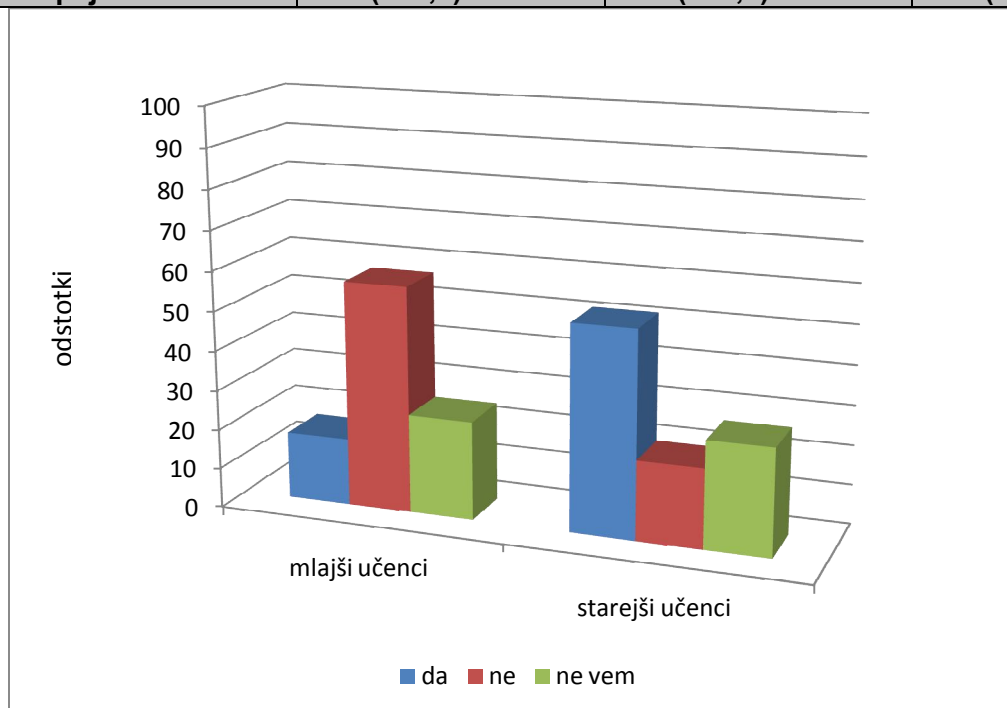
*opomba: možnih je bilo več odgovorov

Učenci poznajo veliko pripomočkov, ki jih uporabljajo slepi oz. slabovidni ljudje. Največ jih je obkrožilo, da poznajo psa vodiča, nato belo palico in spremljevalca ter Braillovo pisavo. Najmanj jih je obkrožilo lupo.

Meniš, da so slepi oz. slabovidni ljudje izrinjeni iz družbe?

Tabela 4:

	mlajši učenci (%)	starejši učenci (%)	skupaj (%)
da	27 (17,0)	80 (52,0)	107 (34,2)
ne	91 (57,2)	31 (20,1)	122 (39,0)
ne vem	41 (25,8)	43 (27,9)	84 (26,8)
skupaj	159 (100,0)	154 (100,0)	313 (100,0)

Slika 4: Izrinjenost slepih oz. slabovidnih oseb iz družbe
 Največje razlike med mlajšimi in starejšimi učenci so se pokazale pri vprašanju, ali menijo, da so slepi oz. slabovidni ljudje izrinjeni iz družbe. Malo več kot polovica starejših učencev meni, da so izrinjeni, pa tudi več kot četrtnina teh učencev se ne more odločiti, ali so izrinjeni ali ne. Le 17 % mlajših učencev meni, da so te osebe izrinjene iz družbe.

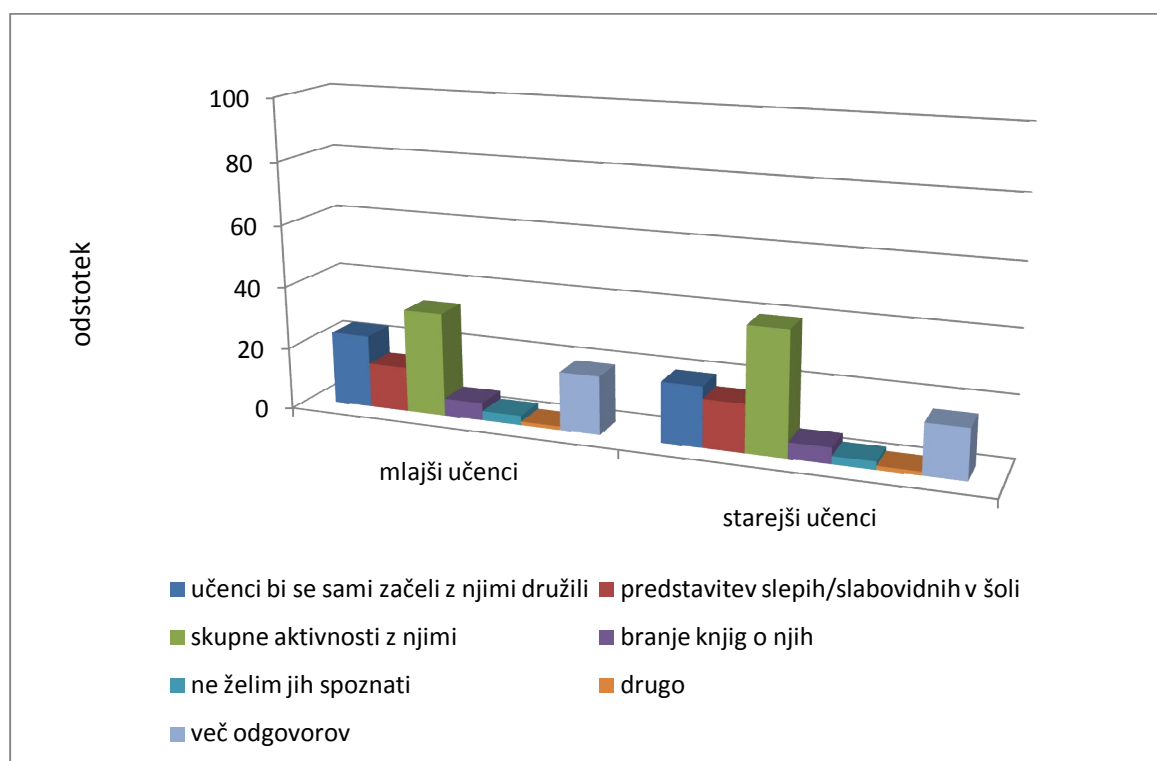
Kako bi lahko bolje spoznali slepe oz. slabovidne ljudi?

Tabela 5

	mlajši učenci (%)	starejši učenci (%)	skupaj (%)
učenci bi se sami začeli z njimi družiti	37 (23,3)	30 (19,5)	67 (21,4)

predstavitev slepih/slabovidnih v šoli	23 (14,5)	24 (15,6)	47 (15,0)
skupne aktivnosti z njimi	53 (33,3)	61 (39,6)	114 (36,4)
branje knjig o njih	9 (5,7)	8 (5,2)	17 (5,4)
ne želim jih spoznati	5 (3,1)	4 (2,6)	9 (2,9)
drugo	2 (1,2)	2 (1,3)	4 (1,3)
več odgovorov	30 (18,9)	25 (16,2)	55 (17,6)
skupaj	159 (100,0)	154 (100,0)	313 (100,0)

*opomba: možen je bil en odgovor, a nekateri učenci so obkrožili več odgovorov

Slika 5: Boljše poznavanje slepih oz. slabovidnih ljudi

Skoraj vsi učenci (95,8 %) si želijo bolje spoznati slepe oz. slabovidne ljudi, saj so imeli veliko predlogov, kako bi to lahko naredili. Le 9 učencev ali 2,9 % je zapisalo, da si jih ne želijo spoznati.

Največ učencev si želi, da bi v šoli organizirali skupne aktivnosti z njimi, teh je skoraj 40 %. Veliko učencev, skoraj 20 %, je obkrožilo več naštetih možnosti, kljub temu da je bilo v anketi zapisano, naj obkrožijo le eno od možnosti.

4.5 Metoda opazovanja

Odločili sva se, da bova izvedli tudi poskus z zavezanimi očmi z namenom, da bi s pomočjo lastne izkušnje lažje razumeli slepe oz. slabovidne.

Prvi poskus

S prevezo na očeh, ne da bi karkoli videla, sem se odpravila na sprehod po poti, po kateri običajno hodim na sprehode. Pod roko me je držala mama, ki je bila moja spremljevalka. Ko sem hodila, sem pozorno spremljala vsak svoj gib. Čeprav sem imela obute debele zimske škornje, sem jasno čutila razliko, ko sem hodila po pesku ali vodi in zaznala, kdaj se je površina tal spuščala ali dvigala. Osredotočala sem se samo na hojo in se nisem obremenjevala, kje sem in kaj se dogaja. Ko mi je spremljevalka povedala, da sva na robu pločnika in da naj stopim previdno, sem se ustrašila. Prav tako me je bilo strah bližajočega se avta in ko sva šli čez prehod za pešce. Ker nisem nič videla, me je obdajal občutek negotovosti.

Ker v času poskusa nisem ničesar videla, sem bila prisiljena uporabiti še druga čutila, kar se je zgodilo kar samo od sebe. Takoj sem zaznala, če sem se srečala z mimoidočimi, zelo jasno sem slišala vse zvoke, na katere sicer ob sprehodih nisem bila toliko pozorna: tlesk vrat avtomobila, vžig motorja, koraki ... Z zavezanimi očmi sem drugače dojemala okolico in tudi sebe; počutila sem se, kot da sem sama, ostali dražljaji pa so bili izven mene.

Ves čas med sprehodom se mi je zdelo, kot da se premikajo le moje noge. Ko sem bila že čisto blizu doma, me mama ni več držala pod roko. Gibala sem se počasi in z rokami pred sabo, počutila sem se izgubljeno in zmedeno. Orientirala sem se s pomočjo tipanja, če sem hotela vedeti, kje sem in kje se kaj nahaja. V hiši sem se morala zelo truditi, da sem se spomnila razporeditve. Kljub temu nisem razpoznavala npr. zvezkov med sabo, oblačil, kaj je v predalih in podobno. Ko sem vključila televizijo, sem poslušala angleški film. Veliko bolje sem slišala in razumela besede z zavezanimi očmi kot sicer. Po poskusu sem se počutila utrujeno. Celoten poskus je trajal eno uro in pol.

Drugi poskus

V začetku mi je bilo smešno in hkrati zanimivo. Sprehajala sem se po hiši in si skoraj poškodovala v nogo, ko sem z njo zadela ob rob omare. Hotela sem se obnašati čisto normalno, zato sem se spravila k pospravljanju kuhinje. A ni bilo tako lahko. Skoraj sem razbila vse krožnike in kozarce. Nato sem si pripravila opremo za balet, a sem vzela samo en copat. Šla sem tudi ven in pohodila našo mačko. Šla sem na gugalnico in šele takrat sem se zavedala, da se počutim grozno in neogljen.

Ugotovitve poskusa

V tako kratkem času se nisva v celoti mogli vživeti v to, kar doživljajo slepi in slabovidni. V času poskusa sva se zavedali, da si bova lahko sneli prevezo in znova videli, slepi oz. slabovidni ljudje pa te možnosti nimajo. Ugotovili sva, da imajo spremljevalci pomembno vlogo. Namen poskusa, da si bova odslej lažje predstavljali, kako se počutijo slepi oz. slabovidni, je bil dosežen.

5 RAZPRAVA

Iz analize intervjujev s slepimi oz. slabovidnimi osebami, z gospo Aksinjo Kermauner in tajnico Društva in iz anket učencev sva ugotovili, da se učenci v rednih osnovnih šolah zelo malo družijo s slepimi otroki. Več se družijo s slabovidnimi, ki obiskujejo redne osnovne šole.

Velika večina osnovnošolcev ne pozna slepih oz. slabovidnih oseb. Tisti, ki pa so zapisali, da jih poznajo, so verjetno pod slabovidne uvrstili tudi tiste, ki sicer nosijo očala, a njihov vid ni tako slab, da bi jih po definiciji uvrstili med slabovidne. To sva zaznali, ko sva se o anketi pozneje pogovarjali s sošolci. Sicer pa je bil osnovni namen najine ankete ta, da učenci sploh razmišljajo o slepih in slabovidnih ljudeh, ne pa da jih skušajo razvrstiti med ene ali druge (slepe oz. slabovidne).

Veliko anketiranih učencev, predvsem starejših, je izkazalo pripravljenost, da se družijo s slepim oz. slabovidnim učencem, če bi bil njihov sošolec. Četrtnina pa je takšnih, ki niso prepričani, ali bi se z njimi družili ali ne.

Učenci poznajo veliko pripomočkov, ki jih uporabljajo slepi oz. slabovidni ljudje, in sicer psa vodiča, belo palico, spremljevalca za slepe in to, da obstaja posebna pisava za slepe (Braillova).

Večina intervjuvanih slepih oz. slabovidnih oseb uporablja lupo, prilagojeni računalnik, »govoreči« žepni računalnik, belo palico (samo slepi), prilagojen mobilni telefon, pa tudi druge, novejše, kot so zvočni učbeniki. Danes je pripomočkov zanje zelo veliko, vendar niso vsem enako dostopni. Najdražji so prilagojeni računalniki, zasloni in programi z zvočno podporo.

Večina anketiranih učencev si želi bolje spoznati slepe oz. slabovidne ljudi. Le 3 % učencev si tega ne želi. To si predstavljajo na takšen način, da bi v šoli organizirali skupne aktivnosti z njimi.

Več kot polovica starejših učencev meni, da so slepi in slabovidni ljudje izrinjeni iz družbe. Meniva, da mlajši učenci težje presodijo, ali nekdo ni sprejet v družbi kot ostali. Večina intervjuvancev pravi, da se ne družijo veliko z videčimi osebami, razen v krogu svoje družine.

Intervjuvani slepi oz. slabovidni ljudje svojo slepoto oz. slabovidnost sprejemajo, so pozitivno naravnani in menijo, da moraš za to nekaj tudi sam narediti. Od drugih ljudi se razlikujejo po tem, kaj lahko počnejo, saj za nekatera opravila potrebujejo pomoč, spremljevalce oz. vsega ne zmorejo samostojno opravljati.

Starejši intervjuvani menijo, da so danes boljše možnosti za šolanje slepih oz. slabovidnih oseb, saj so se pripomočki za učenje zelo posodobili.

Slepi in slabovidni ljudje imajo zelo različne hobije. Ukvarjajo se tudi z različnimi športi, tudi smučajo, plavajo, kolesarijo, plešejo, nekateri imajo radi dramsko igro, slikajo, berejo, se ukvarjajo z izdelovanjem izdelkov, igrajo na inštrumente, hodijo na sprehode. Večina je mnenja, da se lahko ukvarjajo z zelo različnimi hobiji, če si to res želijo.

Motivacijo najdejo intervjuvanci večinoma v svoji družini. Od videčih ljudi pričakujejo, da jim bodo ponudili pomoč, če jo potrebujejo, nikakor pa ne želijo, da bi se jim smilili.

Ob tem se zavedava, da je najina naloga nastala na majhnem vzorcu in ugotovitev ne moreva posploševati. Meniva pa, da bi lahko bila ta raziskava začetek bolj poglobljenega dela v prihodnosti.

V začetku raziskovanja sva bili tudi mnenja, da slepi oz. slabovidni ljudje sami ne zmorejo veliko, da ob vseh dejavnostih potrebujejo podporo, pomoč in asistenco. Prav tako je bilo zmotno najino prepričanje, da je življenje slepih oz. slabovidnih ljudi v veliki meri povezano z odvisnostjo od drugih. Spoznali sva kar nekaj ljudi in našli zapisane zgodbe, iz katerih veje pozitivno sporočilo, da če si zastaviš cilj, ga lahko dosežeš tudi, če si slep ali slaboviden in da tudi ti ljudje lahko živijo polno in bogato življenje; nekateri celo bolj kot videče osebe.

6 ZAKLJUČEK

Ko sva se lotili raziskovanja, sva si postavili tri hipoteze.

Hipoteza 1: Slepimi in slabovidni ljudje niso dovolj vključeni v družbo. V družbi so bolj sprejeti ljudje, ki še nekaj vidijo, manj pa ljudje, ki so popolnoma slepi.

Hipoteza 2: Osnovnošolci se ne družijo s slepimi in slabovidnimi ljudmi.

Hipoteza 3: Mlajši učenci osnovne šole so bolj pripravljeni spoznati slepe osebe in se z njimi družiti kot starejši učenci.

Po pregledu literature in pogovorih s slepimi in slabovidnimi osebami ter Aksinjo Kermauner in tajnico Društva na Ptuj sva ugotovili, da slepi in slabovidni niso dovolj vključeni v okolico, saj se družijo predvsem s svojo družino in s slepimi oz. slabovidnimi. Želijo si večje vključenosti, a tega sami ne zmorejo uresničiti. Potrdiva lahko hipotezo 1.

Iz anket, ki sva jih opravili med osnovnošolci, sva razbrali, da osnovnošolci ne poznajo veliko slepih in slabovidnih oseb, ki imajo po definiciji ostanek vida do 5 oz. 25 %. Z njimi se tudi ne družijo, so pa jih pripravljene bolj spoznati. Potrdiva lahko hipotezo 2.

Ko sva si zastavili hipoteze, sva pričakovali, da so mlajši učenci osnovne šole bolj odprti, imajo manj predsodkov in se zato želijo bolj družiti s slepimi oz. slabovidnimi, vendar sva s pomočjo ankete ugotovili, da je ravno obratno. Večjo pripravljenost spoznati jih in se družiti z njimi, so pokazali starejši učenci. To si razlagava na takšen način, da se starejši učenci z drugačnostjo seznanjajo preko razrednih ur, s pogovori, imajo več stika z ljudmi s posebnimi potrebami nasploh. Tretje hipoteze ne moreva potrditi.

Tako se zaključuje najino raziskovanje tega posebnega sveta slepih in slabovidnih. V ponos nama je bilo, da sva se lahko lotili dokaj zapletenega in zahtevnega, a hkrati zelo zanimivega, dela.

Ugotovili sva, da so slepi oz. slabovidni, kljub temu da jih v našem kraju ni veliko, izrinjeni, da se ljudje ne upamo družiti z njimi, saj imamo premalo znanja. Ugotovili sva tudi, da si slepi oz. slabovidni želijo družbe videčih, prostovoljcev, ki bi se z njimi družili in več dejavnosti. Zdi se nama žalostno, da si zaradi denarne stiske ne morejo kupiti vseh pripomočkov. Tako kot se najdejo prostovoljci, ki obiskujejo Dom upokojencev, bi lahko bili prostovoljci, ki bi pomagali slepim oz. slabovidnim. Skupen cilj vseh je, da imajo tudi slepi oz. slabovidni čim bolj vsakdanje življenje. Kljub vsemu so najini intervjuvanci zelo optimistični, še celo več sonca in veselja do življenja sva opazili pri njih, kot pri videčih ljudeh.

Torej kakšen naj bi bil ta skrivnosten svet v temi? Raziskali sva ga do te mere, da si ga lahko predstavljava. A kakšen je zares ta svet, vedo le tisti, ki ga doživljajo in ga nosijo v svojih očeh. Kot sva že omenili v misli v uvodu (»Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno.«), sva ugotovili, da bi lahko bile te misli vodilo slepim ali slabovidnim ljudem.

7 VIRI IN LITERATURA

Društvo-mdssmb.si. (brez datuma). Prevezeto 15. februar 2013 iz Spremljevalec za slepe in slabovidne: <http://www.drustvo-mdssmb.si/programi.html#15>

Dyck, H. v. (1992). *Ne tako ampak tako: knjižica nasvetov za prijaznejše druženje s slepimi in slabovidnimi.* Ljubljana: SLS.

Ferenček, M. (2008). *Diplomsko delo: Slepimi in slabovidni otroci ter njihov vstop v srednjo šolo.* Prevezeto 14. februar 2013 iz <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/ferencek-marusa.pdf>

Flegma.si. (2011). Prevezeto 2. februar 2013 iz Flegma.si: <http://www.flegma.si/vidim-cilj.php>

Grušovnik, M. (27. oktober 2011). *Sebastjan Kamenik: "Slepec je tisti, ki se obremenjuje z svojo slepoto".* Prevezeto 6. marec 2013 iz <http://www.dnevnik.si/clanek/1042483565>

Kermauner, A. (1996). *Kakšne barve je tema.* Ljubljana: Zavod za slepo in slabovidno mladino.

Kesič Dimić, K. (2010). *Vsi otroci so lahko uspešni: napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami.* Ljubljana: Rokus Klett.

Lorenčič, M. (2. oktober 2012). *Alen Kobilica: "Ta teden pa res ne vidim dobro".* Prevezeto 2. februar 2013 iz <http://www.dnevnik.si/zdravje/1042556753>

Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Ptuj. (2012). *Zloženka.* Ptuj: Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Ptuj.

portal.mrpet.si. (6. januar 2009). Prevezeto 14. februar 2013 iz Psi - vodiči slepih: <http://portal.mrpet.si/AnnouncementsAdvanced.aspx?ModuleID=152&TabIndex=1&TabID=107&ItemID=156>

Šavli, D. (2007). *Diplomsko delo: Znanja in kompetence učiteljev, ki delajo z integriranimi slepimi in slabovidnimi.* Prevezeto 2. februar 2013 iz <http://www.pedagogika-andragogika.com/files/diplome/2007/2007-Savli-Daniela.pdf>

Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana. (brez datuma). *O zavodu.* Prevezeto 6. februar 2013 iz O zavodu: <http://582.gvs.arnes.si/wordpress/o-zavodu/>

Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana. (brez datuma). *Vrt čutil.* Prevezeto 6. februar 2013 iz <http://582.gvs.arnes.si/wordpress/vrt-cutil/>

Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana. (brez datuma). *Zgodovina zavoda.* Prevezeto 6. februar 2013 iz Zgodovina zavoda: <http://582.gvs.arnes.si/wordpress/o-zavodu/zgodovina/>

Zakon o osnovni šoli (1996). Ur. list 12/1996, Ljubljana. Državni zbor Republike Slovenije.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000). Ur. list 54/2000, Ljubljana. Državni zbor Republike Slovenije.

85 let - Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije. (2005). Ljubljana. Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

8 PRILOGE

8.1 Kazalo tabel

Tabela 1: Poznaš osebo, ki je slepa oz. slabovidna

Tabela 2: Ali bi se družil z učencem, ki bi bil slep oz. slaboviden

Tabela 3: Kateri pripomočki, ki jih uporabljajo slepi ljudje, poznaš?

Tabela 4: Meniš, da so slepi oz. slabovidni izrinjeni iz družbe

Tabela 5: Kako bi lahko bolje spoznali slepe ljudi in jim pomagali

8.2 Kazalo slik

Slika 1 (naslovnica): Kakšen je svet v temi?

Slika 2: Poznavanje slepih oz. slabovidnih oseb

Slika 3: Druženje s slepimi oz. slabovidnimi

Slika 4: Izrinjenost slepih oz. slabovidnih oseb iz družbe

Slika 5: Boljše poznavanje slepih oz. slabovidnih ljudi

8.3 Vprašanja za intervju s slepim oz. slabovidnim človekom

1. Povejte nam nekaj o sebi.
2. Kako ste oslepeli, ali ste slepi že od rojstva? (Kako si opazil/a, da se ti je začel vid slabšati?)
3. Kako sprejemate svojo slepoto?
4. V čem mislite, da se od drugih razlikujete zaradi slepote?
5. Ali mislite, da se osebe, ki nimajo težav z vidom, lahko ukvarjajo z več dejavnostmi, ker vidijo?
6. Kakšne pripomočke za slepe uporabljate?
7. Menite, da so pripomočki za slepe in slabovidne dovolj dosegljivi, tudi finančno?
8. Ali ste se naučili pisave za slepe?
9. Kakšen poklic ste si pridobili in ali ga opravljate? (Kakšne so tvoje želje glede poklica?)
10. Kakšne hobije imate?
11. Mislite, da je za vas dovolj poskrbljeno? Se kdaj počutite izrinjeni iz družbe?
12. Kako vas okolica sprejema?
13. Kaj v življenju vam daje motivacijo?
14. Kako vam po vašem mnenju lahko drugi ljudje pomagajo?
15. Kako sanjate (kako si predstavljate svet)?

8.3.1 Intervju 1

1. Star sem 14 let. Veliko časa porabim za šolo, saj imam težave z vidom. Rad imam zimske športe in plavanje.
2. Pred dvema letoma sem ugotovil, da ne morem več brati, ob branju me je bolela glava, nisem se mogel zbrati. Sam sem povedal zdravniku za svoje težave in šele čez nekaj časa so ugotovili mojo bolezen.
3. Mislim, da sem jo dobro sprejel; ne smem se preveč obremenjevati s tem. Trudim se biti čim bolj podoben ostalim, to je moj glavni cilj.
4. Nekaterih stvari ne morem početi, npr. športov z žogo, čeprav si zelo želim igrati nogomet. Razlike pa se poznajo tudi na drugih področjih.
5. Da. Lahko se športno udeležujejo, česar jaz ne morem početi v celoti.
6. Uporabljam navadno lupo, tudi elektronsko, računalnik in zvočne učbenike, čeprav je z njimi težko delati.
7. Vsekakor so predragi. Zavod sicer pomaga pri nakupu, ampak to traja zelo dolgo.
8. Ne.
9. Želim si biti psihiater. Rad bi delal nekaj, kjer je pomembna komunikacija med ljudmi.
10. Ukvarjam se predvsem s športi, rad smučam in plavam.
11. Odvisno kje. Pri športni vzgoji se počutim izrinjenega, ker ne morem sodelovati pri vseh disciplinah. Drugače pa nisem doživel še nič negativnega. Pričakujem pa, da bom tudi to kdaj doživel v prihodnosti.
12. Izven šole mi je še vedno kdo pomagal.
13. Skušam biti prepričan sam vase, v družbi pa se trudim biti sproščen.
14. Pri veliko stvareh potrebujem nekaj pomoči, ki je zmerom dobrodošla.

8.3.2 Intervju 2

1. Sem S. in že v zgodnjem otroštvu sem popolnoma oslepela.
2. Ko sem bila majhna, nekako od vstopa v osnovno šolo, sem zaradi bolezni na očesih vedno slabše videla, nato sem ob vstopu v osnovno šolo popolnoma oslepela.
3. Dobro jo sprejemam, morala sem se pa nanjo navaditi. Rešilo me je to, da sem po naravi radovedna in se rada učim, tako da sem veliko časa posvetila temu. Učila sem se na različne načine, najprej pisave slepih na pisalnem stroju, danes pa rada delam z računalnikom. Ni mi problem o tem spregovoriti, tudi drugim ljudem lahko podelim svojo izkušnjo.
4. Menim, da se predvsem razlikujem, ker veliko časa globoko razmišljam o življenju, o sebi, o drugih.

5. Tisti, ki nimajo težav z vidom, se seveda lahko ukvarjajo z več dejavnostmi. Prav tako imajo tisti, ki vsaj nekaj vidijo, že veliko več možnosti kot mi, ki nič ne vidimo.

6. Uporabljam stroj, ki piše v Braillovi pisavi, ki sem se ga naučila uporabljati že v prvem razredu. Nanj smo si v šoli sproti zapisovali snov. Menim, da se mlajši veliko lažje naučijo slepega tipkanja, pisave za slepe in podobno, kot starejši. Vesela sem, da sem se že v mladosti naučila uporabljati pripomočke za slepe. Ko sem hodila v službo, sem redno uporabljala belo palico, zdaj je ne uporabljam toliko. Je pa dober pripomoček za tiste, ki so kasneje oslepeli, saj se še lahko spomnijo krajev in imajo dobro prostorsko predstavo. Doma imam tudi glasovno tehniko.

7. Ne, pripomočki niso dosegljivi vsem, predvsem s finančnega vidika. brajeva računalniška vrstica za slepe npr. stane kar 1000 €. Vsi novejši pripomočki so zelo dragi in tudi država jih ne sofinancira; le nekatere najnujnejše.

8. Da, naučila sem se pisave za slepe s pisalnim strojem. Zelo veliko pa tudi berem s pomočjo računalnika.

9. Pridobila sem si poklic telefonistke v šoli v Škofji Loki. 18 let sem bila zaposlena v tekstilni tovarni, zdaj pa sem invalidsko upokojena.

10. Naučila sem se plavati in v mladosti sem hodila tudi na tekmovanja. Zdaj kegljam in pletem. V mladosti sem želela obiskovati glasbeno šolo, kjer sem želela igrati klavir ali flavto. Imam tudi neizpolnjeno željo, da bi pela v pevskem zboru.

11. Počutim se malo izrinjena iz družbe, ker nisem hodila v šolo v istem kraju kot ostali in se počutim skoraj kot priseljenka. Predvsem si želim, da bi nam videči izkazali pozornost tako, da bi imela več dejavnosti v svojem kraju, npr. da bi obiskovala pevski zbor. Saj imamo v društvu slepih in slabovidnih osebno asistenco, da nas pospremijo do avtobusa, banke, trgovine, imamo tudi dejavnosti, preko katerih se družimo. Ampak v svojem domačem kraju me ne vključujejo v dejavnosti.

12. V okolici sem sprejeta le preko družine. Rada imam umirjeno druženje s prijatelji, ne maram pa velikih zabav z glasno glasbo, saj ni tam preveč prijetno.

13. Motivacijo mi daje moja radovednost, da se vsak dan učim in dobri odnosi med ljudmi. V glavnem imam slepe prijatelje.

14. Želim si, da bi imela več možnosti za sprehode, saj me domači ne morejo tolikokrat spremljati. Želim si tudi več razumevanja in pozornosti drugih ljudi ter dejavnosti v svojem kraju. Nočem pa, da bi se ljudem smilila.

8.3.3 Intervju 3

1. Sem moški, star 74 let, poročen, oče hčere in sina.

2. Oslepel sem ob nesreči z razstrelivom med vojno.

3. Slepote sem se že privadil, vendar ne morem reči, da vida kdaj pa kdaj ne pogrešam.

4. Vsaka invalidnost človeka zaznamuje. Najbrž bi bil nekaj drugačen, če bi videl. V čem bi bil drugačen, pa ne morem reči.
5. Prav gotovo. Vid daje večje možnosti za različne dejavnosti. Slepota človeka omejuje pri gibanju in pri različnih drugih dejavnostih.
6. Uporabljam prilagojeni računalnik, govoreči žepni računalnik, brajev meter, govoreče ure, aparat za ugotavljanje količine tekočin v posodi, za merjenje pretočnosti kabelskih vodov, za ugotavljanje svetlobe in prisotnost električnega toka. Uporabljam tudi brajev pisalni stroj in brajevo tablico za pisanje brajeve pisave.
7. Pripomočkov za slepe je na tržišču kar precej, so pa nekateri kot npr. brajev računalniški zaslon zelo dragi, saj stane npr. Alvin zaslon zadnje serije kar 12.000 evrov.
8. Pisave za slepe sem se naučil v osnovni šoli v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani.
9. Imam pravno fakulteto in pedagoško akademijo. Zaposlen sem bil kot učitelj na srednji šoli v Centru slepih v Škofji Loki.
10. Po računalniku berem knjige in časopise, včasih tudi kaj napišem, večkrat igram na harmoniko in sintetizator, rad pa sem tudi v svoji delavnici, kjer izdelujem razne majhne predmete iz lesa, kot so pručke, stojala za rože, karnise, razne police itd.
11. Žena dobro skrbi zame, kot invalid pa sem za druge ljudi gotovo manj zanimiv, kar velja za vse invalide.
12. V okolju, v katerem živim, imam z drugimi prav malo stikov.
13. Dokler sem bil v službi, je bila to moja največja motivacija. Zdaj živim mirno s svojimi hobiji.
14. Na srečo imam ženo, ki mi pomaga v vseh situacijah in trenutno ne potrebujem pomoči drugih ljudi. V času študija v gimnaziji in na fakulteti pa so mi veliko pomagali sošolci, ki so mi brali učno snov. Brez njihove pomoči ne bi mogel študirati, ker v tistem času ni bilo za slepe tehničnih pripomočkov, kot so danes. V zdajšnjem času je računalnik odličen pripomoček tako pri študiju, kot pri delu in je zaradi tega stroja slepa oseba lahko veliko bolj neodvisna od pomoči drugih ljudi.
15. Že dolgo tudi v sanjah ne vidim več. Svet, ki sem ga videl kot otrok, si dobro predstavljam, tistega, ki ga ne vidim, pa ne vem, ali si ga predstavljam prav, ali ne.

8.3.4 Intervju 4

1. Sem Matija Bregar. Star sem 21 let. Obiskujem Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, kjer imamo zadnjih 10 let poleg osnovne šole, tudi srednjo šolo, in sicer program administrator, ki ga obiskujem tudi jaz.
2. Slep sem od rojstva. Slepoto so starši prvič opazili po nekaj mesecih. Ko so me ogovarjali oz. pozornost preusmerjali nase, od mene ni bilo nobenega odziva. To jim je bil prvi znak, da je z mano nekaj narobe.

3. Zdaj sprejemam slepoto že povsem normalno. Ljudje, ki smo slepi od rojstva, poznamo le naš svet in navadno, vsaj jaz, nimam potrebe po svetu videčih.

4. Meni je najbolj opazna razlika med videčimi in slepimi ta, da se ne morem povsem neodvisno brez spremljevalca gibati po tujem prostoru. Razlika, ki mene najbolj moti, pa je ta, da ko sneži, ne morem videti te čarobnosti plesa snežink. Edino le takrat si po pravici povedano malo zaželim, da bi videl samo toliko, da bi ta ples bil dosegljiv tudi mojim očem.

5. Ne, mislim, da to ni odvisno od tega. Pravzaprav je včasih to lahko prav nasprotno. Slepim smo lahko včasih precej bolj dojemljivi za kakšne aktivnosti. To mislim zato, ker npr. slepi ne moremo pobrati iz tal revije in jo začeti brati, tudi ne buljimo cele dneve v računalnik z namenom igranja igrice, kot to lahko počnejo videči. Res, da obstajajo tudi igrice za slepe, vendar je teh manj, predvsem pa niso tako psihično agresivne pa tudi precej težje dostopne so. Poznam veliko videčih, ki se jim ne da dobesedno nič. Poznam pa veliko slepih, katerih urnik izven šolskih dejavnosti je tako napolnjen, da se človek vpraša, kdaj imajo sploh kaj časa za šolo in druge obveznosti. Pa sam nisem eden od njih, da ne bo pomote, da se hvalim.

6. Uporabljam belo palico, mobilni telefon s storitvijo za slepe (govorec talk). Potem je tu govoreči kalkulator in ne nazadnje tudi prenosnik s programom za slepe Jaws (pove nam tisto, kar piše na ekranu). Priložena pa je tudi brajeva vrstica (tisto, kar nam piše na ekranu, nam pretvori v brajico, pisavo za slepe). Pred nekaj dnevi pa sem za rojstni dan dobil tudi detektor - prepoznavalec barv. To je naprava, ki jo naslonimo na željen predmet, in pove nam, kakšne barve je.

7. Mislim, da bi nekateri lahko bili bolj, glede na to, da so za nas in naše čim bolj neodvisno življenje nujno potrebni.

8. Seveda, brez nje moje šolanje ne bi bilo mogoče. Učil sem se jo v prvem in drugem razredu, takrat kot tudi videči normalno pisavo.

9. Sem še dijak. Želim si iti študirati psihologijo.

10. Moj velik hobi, ki ga želim izpopolniti do profesionalnosti, je plavanje. Drugače rad poslušam glasbo. Rad zaigram na moj afriški boben, ki ga imam doma, pa še bi se mogoče kaj našlo.

11. Za trenutno življenje mi oskrba, ki jo imam, kar zadošča. Imam večinoma družbo slepih in slabovidnih, tako da kakšnih konkretnjših slabih izkušenj z odrinjenostjo še nimam. Bolj so tu problem zdravstvene težave, ki jih imam, ampak to je že drugo področje.

12. Okolica me sprejema presenetljivo dobro. Včasih se kakšnemu prehitro pustim sprovcirati in imam potem težavo, drugače pa je za enkrat to kar v redu.

13. Največjo motivacijo mi v življenju daje to, ko nekomu naredim dobro delo, on pa mi to vrne s hvaležnostjo.

14. Naj samo pogumno brez strahu in predsodkov pristopi do mene in mi ponudi pomoč, če jo rabim. Največja napaka je to, ko oseba »paničari« in se boji pristopiti k slepemu zaradi raznih predsodkov in nato v tisti paniki ne pomisli, da ta oseba mogoče pomoči sploh ne rabi, mu jo vsiljuje oz. pomoč ni prava.

15. Jaz sem idealist in si svet v sanjah včasih predstavljam malo preveč idealistično, zlasti tu mislim na kakšne želje po ljubezni, recimo. Potem pa, ko se moram postaviti na realna tla, pa

lahko sledi razočaranje. Sicer pa sem v nočnih sanjah isto slep, tako da mi je vsaj to prihranjeno.

8.3.5 Intervju 5

1. Sem Ivana, stara sem 51 let.

2. Rodila sem se slepa. S pomočjo 7 operacij na vsakem očesu so mi toliko povrnili vid, da sem se lahko samostojno gibala in kasneje v osnovni šoli osvojila brajevo in tudi videčo pisavo. Pa tudi desetprstno tipkanje, ki mi pride velikokrat prav na računalniku. Vid se mi je začel intenzivno slabšati pred petimi leti. Danes vidim le še sence, pa še to le, če svetloba pravilno pada.

3. Hudo je bilo sprejeti, da ne vidim. Le pogum in dobra volja sta me pripeljala, da se samostojno gibljam s pomočjo palice po mestu. Tudi vsa dela doma samostojno opravljam. Kar pa le ne zmorem sama, so mi v pomoč izučeni spremljevalci.

4. Govorim v svojem imenu in ne drži za druge. Rada se učim, sem pogumna in, če potrebujem pomoč, vprašam. Ponos ni moja odlika. Npr. če imam na obleki madež in mi to nekdo pove, vzamem to dobronamerno in se zahvalim za pomoč.

5. Tisti, ki vidijo, lahko počno vse, mi pa smo omejeni in določene stvari lahko počnemo le s pomočjo tehničnih pripomočkov. Ti pa so blazno dragi. Tudi jaz sem, pa čeprav le z majhnimi ostanki vida, počela mnoge stvari: zbirala sem znamke, kovance, sladkorčke in še tisoč stvari sem počela s pomočjo povečevalnih stekel. Zdaj počnem stvari, ki so primerne zame.

6. Največ uporabljam belo palico. Brez nje ne grem iz hiše. Pri pranju perila uporabljam posebne sponke za nogavice, ker bi se mi lahko zgodilo, da bi drugače obula eno nogavico belo, drugo pa rdečo. Obstajajo tudi detektorji barv in za zaznavanje svetlobe v prostoru. Ta pripomoček se uporablja, da ugotovimo, če kje ne gori luč. Imam tudi telefon z govorno sintezo, tako da lahko pošiljam in prebiram sporočila. V današnjem času pač ne gre brez računalnika. Tudi računalnik ima vgrajen program z govorno sintezo.

7. Ne.

8. Ja.

9. Jaz sem naredila poklicno šolo administrator - telefonist. Takrat sem še toliko videla, da bi lahko delala v vložišču. Delala sem kot telefonistka. Zdaj sem upokojena že 3 leta. Želela sem postati fizioterapevtka, a je bila šola v Beogradu in se nisem odločila zaradi oddaljenosti.

10. Jaz kuham in pečem za hobi. Rada berem leposlovje, priročnike. Rada hodim na sprehode v naravo in plavam. Družina je zame še vedno na prvem mestu.

11. Od vsakega posameznika je odvisno, kako je poskrbljeno zanj. Od mene same je odvisno, ali si upam vprašati za pomoč. Zdaj imamo možnost, da preko društva dobimo za pomoč osebnega asistenta, ki je usposobljen za delo s slepo osebo.

12. Vedno se počutim čudovito med ljudmi.

13. Vera v dobro. Vse, na videz še tako slabe stvari, so za nekaj dobre.

14. Da mi ponudijo pomoč. Nikakor pa si ne želim, da bi ljudje name gledali kot na revčka. To ni nikomur v oporo.

15. Jaz čisto tako kot vi, v barvah.

8.3.6 Intervju 6

1. Sem poročen in imam dve hčerki. Kljub slabovidnosti sem zelo samostojen in aktiven na več področjih. Moja slabovidnost je posledica tumorja na možganih, ki so mi ga odstranili leta 2002. Že v otroštvu se mi je večkrat zgodilo, da naenkrat nisem nič videl ali slišal, vendar temu nisem posvečal večje pozornosti. Kasneje sem v službi naenkrat nehal govoriti in to je bil povod, da sem obiskal zdravnika. Poslali so me na preiskave in ugotovili, da imam tumor na možganih. Po operaciji sem okreval v rehabilitacijskem centru Soča, kjer sem se na novo učil govoriti in hoditi. Tudi videl nisem več dobro. Danes imam ohranjenega le nekaj odstotkov vida in sem invalidsko upokojen.

2. Slaboviden sem zaradi odstranitve tumorja na možganih.

3. Včasih sem se počutil manjvrednega, nepotrebne, počutil sem se nezaželenega in drugim v breme. Sem pa pozitivna oseba in poskušam v vsaki situaciji najti nekaj dobrega.

4. V različnih stvareh. Drugi so zdravi, lahko se samostojno gibajo, vozijo avto. Jaz nekaterih stvari sploh ne morem več početi. Prav tako potrebujem pomoč.

5. Da.

6. Uporabljam belo palico, lupo, imam pa tudi zelo razvita druga čutila, posebej sluh.

7. Za mene so stroški sprejemljivi, ker uporabljam le belo palico ali lupo. Za tiste, ki uporabljajo še druge pripomočke, pa so težje dosegljivi, saj so precej dragi.

8. Da. Udeležil sem se nekaj tečajev pisave za slepe, vendar te pisave ne uporabljam.

9. Študiral sem kemijo in biologijo, nato pa sem se zaposlil v banki.

10. Plešem folkloro, drugače pa sem zelo radoveden in vedno iščem nove hobije.

11. Odvisno od situacije. Enkrat je, drugič ne.

12. V glavnem me okolica dobro sprejema. Se mi pa je že zgodilo, da so bili ljudje nevljudni in niso želeli pomagati. Včasih se tudi komu zdi čudno, če ga prosim, da mi nekaj prebere.

13. Mislim, da mi največjo motivacijo dajejo moji domači in to, da v vsakem iščem nekaj lepega.

14. Veliko mi pomeni že, če me drugi upoštevajo, mi priskočijo na pomoč.

8.3.7 Intervju 7

1. in 2. Med obema svetovoma zija navidezni prepad, ko pa se opogumimo in storimo prvi korak, se razblini. Veseli me, da ste storili prvi korak. Skušal vam bom odkrito odgovoriti na vaša vprašanja in morda pomagal pri oblikovanju predstave o našem svetu, ki je raznolik, a vendarle en sam. Rodil sem se leta 1966, na noč čarovnic, v majhnem podeželskem kraju, kot zdrav otrok. Prva otroška leta sem preživel v igri s svojimi vrstniki, plezali smo po drevju, nabirali borovnice in gobe, se igrali kavboje in Indijance, žogali, vozili s kolesi, no - tudi pretepali seveda, kot pač vsi zdravi otroci. Prišel sem hoditi v šolo, v tretji razred (danes bi bil to četrti razred devetletke), ko sem opazil, da na eno oko vidim nekoliko megleno sliko. Potem so se pričeli obiski pri zdravnikih, napačno postavljene diagnoze, ponesrečena operacija in izgubil sem vid na eno oko. Bolezen pa je napredovala in naglo sem pričel zgubljeni tudi vid na drugo oko. Ko je le bil odkrit pravi vzrok, je bila škoda nepopravljiva in uničena oba očesna živca. Ostalo mi je le toliko vida, da pri idealni svetlobi še prepoznam kakšno barvo, ne pa oblike predmeta.

3. Ne bi mogel reči, da sem zaradi tega nesrečen. Seveda pa bi bilo zelo lepo, če bi lahko spet videl. Imam namreč še odlično predstavo o svetu in s tem tudi nekoliko nostalgije za minulimi časi. Poleg tega pa je čisto iz praktičnih razlogov včasih nekoliko nerodno, če ne vidiš: neseš prazne vilice v usta (Eh, solata rada pač zdrsne dol, ne?), stegneš roko ob nepravem času in zadeneš deklo (Ah, ravno tja, kamor ne bi smel.), vstopiš v avtobus in kažeš karto (Oh, kje pa je šofer - pa menda nisem vstopil pri zadnjih vratih?).

4. Če dobro razmislim, bi rekel, da na treh področjih:

1. področje

Od tistih, ki od rojstva ne vidijo, se razlikujem v tem, da sem do devetega leta starosti videl povsem normalno, da imam zato izoblikovano obrazno mimiko, da sem si v teh letih nepozabno vtisnil v spomin predstavo o svetu, da vem, kako zgleda nočno nebo, mavrica na nebu, pogled na morje, pogled z vrha drevesa, ptica v letu, letalo na nebu, mimo hiteča pokrajina skozi okno avtomobila, veter v laseh pri vožnji s kolesom z rokami nad glavo, srečanje s pogledom lepe deklice.

2. področje

Od tistih, ki so izgubili vid kasneje, ko so že odrasli, se razlikujem v tem, da sem imel boljše možnosti za prilagoditev novim okoliščinam. Bil sem vključen v izobraževalni proces Zavoda za slepo in slabovidno mladino, ki je bil leta 1976 sodobno opremljena osnovna šola s strokovnim kadrom. Tam sem imel odlične pogoje, da sem se dobro naučil Braillove "brajeve" pisave in jo bil "prisiljen" tudi uporabljati, da sem se naučil samostojne hoje s pomočjo bele palice. Kasneje sem uporabljal psa vodiča, da sem se pri delu in igri naučil "gledati s prsti" (V mojih mislih se ustvari vizualna podoba predmeta, ki ga otipam, morda zaradi izkušenj iz let, ko sem videl.).

3. področje

Od tistih, ki jim je bolezen ali nesreča izmaličila oči, se razlikujem v tem, da imam oči popolnoma zdrave in na njih ni opaziti kakšne spremembe, uničena imam le očesna živca. Zato se mi dogaja, da ljudje večkrat niti ne opazijo, da ne vidim.

5. Da.

6. Brez dvoma se lahko. Ni pa rečeno, da tudi se. Tudi če bi lahko vozil letalo, ne bi mogel uživati ob pogledu na pokrajino spodaj, na puhaste oblake, nad katerimi bi letel, na igro sončne svetlobe na vodni gladini.

7. Glavni in nepogrešljivi pripomoček doma in na delovnem mestu je računalnik s prilagojeno dodatno opremo. Sledi mu npr. mobilni telefon, ki ima nameščen poseben program, ki nas z zvočno pomočjo vodi po menijih, bere sporočila, omogoči, da uporabljamo kalkulator, izvemo točen čas, si kaj zabeležimo ali posnamemo, poslušamo zvočne zapise in glasbo, nam celo pomaga kot GPS. Sicer še uporabljam: osebni in sobni termometer, osebno tehtnico, merilec krvnega tlaka, izvlečni in mizarski meter, merilec napetosti in prevodnosti ipd.

8. Od zgoraj naštetega je daleč najdražja prilagojena oprema za računalnik, ki si jo nekateri lahko kupimo sami, drugim pa pomagajo kakšne dobrodelne ustanove ali Zavod za zdravstveno zavarovanje, gotovo pa so tudi takšni, ki je trenutno še nimajo. Najbolj sem navdušen nad kakšnim izdelkom, ki ga najdem v prosti prodaji in ima, kot dodatek, tudi zvočno podporo. Takšni so pogosto najboljši in najcenejši.

9. Leta 1986 sem končal Srednjo šolo za družboslovje in splošno kulturo (v času usmerjenega izobraževanja, danes je to gimnazija). Nameraval sem se vpisati na Filozofsko fakulteto, razmišljal sem o zgodovini in sociologiji. Zakaj tega nisem storil, bi težko pojasnil. Eden od vzrokov je gotovo, da me ta študij ni zanimal, tehnične smeri, ki so me vedno zanimale, pa so mi bile nedosegljive. Drugi vzrok pa je verjetno priložnost za službo, ki se mi je kmalu ponudila. Danes sem vesel, da te priložnosti nisem zamudil. Takrat, še v času socializma, sem se zaposlil (s pomočjo dobrih vez)- kot telefonist na Zavodu za zaposlovanje. S časoma je prišlo do modernizacije telefonije in s pomočjo prilagojene računalniške opreme so mi bile zaupane druge naloge. Nekaj let sem delal na informacijski liniji, opravljal nekatera dela za Službo za nadzor, sedaj pa se dogovarjamo za sodelovanje pri digitalizaciji vse pošte. Moja želja je, da bi se zadnji projekt realiziral, morda se bo s tem oblikovalo povsem novo delovno mesto, ki bi bilo perspektivno tudi za druge uporabnike prilagojene računalniške opreme.

10. Rad kolesarim (z ženo imava tandem), plavam, berem knjige (s prilagojeno računalniško opremo jih skeniram in shranim v elektronski obliki), rad sem v svoji tehnični delavnici (les, kovina), sem zbiratelj slovenskih filmov in sinhroniziranih risanih filmov, in veliko, veliko časa zahteva zase 15-mesečna hčerka.

11. Večkrat imam slab občutek, da sam premalo dam družbi.

12. No, to je pa zgodba zase. Če pričnem kar pri svojih sosedih. Leta in leta se je dogajalo, da so me srečevali brez besed. Čeprav so me dobro poznali, so raje tiho odšli mimo. Osebe, ki ne vidimo, smo pač idealen razstavni eksponat. Ljudje lahko dolgo bolščijo v nas, mi pa tega še opazimo ne. Še bolj kot pri znancih, je to opaziti pri neznancih. Če le opazijo, da ne vidiš, si mirno napasejo radovednost. Pa kdo bi jim to zameril? Gotovo ne srečajo takšnih oseb na vsakem koraku in če človek ne bi bil radoveden, bi se še danes lovil z opicami po drevju, mar ne? Zadnje čase, no, saj tega bo že pet let, pa je to malo drugače. V dolgočasno ljubljansko soseseo je prišla moja žena, pristna Štajerka. O, to pa je temperament! Sedaj sem z vsem na tekočem: kdo koga mara in kdo koga ne mara. A moja žena vse prekaša in vsakega obrne. Pa se sedaj dogaja, da pozvoni na vratih: "Joj, kje pa je žena, je ni doma?" "No, žena kmalu pride, kar naprej soseda, bova pa midva kakšno rekla!" "Ja seveda, hvala!" Pa sem prišel na svoj račun. In potem pravi soseda (29-letno dekle, ki stanuje v isti vrsti hiši): "Joj, a veš, da sploh še nisem videla vašega vrta." In to je dekle, ki v življenju še ni spregovorila z mano besede. Odkar pa imava hčerko, so se stvari obrnile čisto na glavo: »Joj gospa, kako lepega otroka imata!« In barikade padajo. In jaz sem po navadi zraven. In tudi jaz sem deležen kakšne besede. Očitno je pri navezovanju stikov in tudi kasneje pri komunikaciji očesni stik, srečanje dveh pogledov, večjega pomena kot bi si človek mislil. Pa saj vem iz lastnih izkušenj: gledaš človeka, ves čas si pozoren, kam je usmerjen njegov pogled, ko se pogleda srečata, se odzoveš, se nasmehneš, ga pozdraviš ali pa sramežljivo umakneš pogled, mar ni tako? Nič drugega nam ne manjka, samo to.

13. Poleg družine in hobijev zelo rad urejam in obnavljam svoj dom. Uživam v domišljiji, kako bi kakšno zadevo izboljšal, polepšal, na novo opremil, obnovil, katero stvar bi zavrzel in s tem napravil prostor novi. To mi daje izredno motivacijo in nobenega denarja mi ni žal, ki ga vložim v svoj dom.

14. Najbolj nam bodo pomagali ambasadorji dobre volje in odprtega srca, ki je pripravljeno prisluhniti. Lahko vama dam nasvet: ko srečata človeka, ki ne vidi, le stopita do njega, ga potrepeljajta po rami ali pocukajta za rokav, da bo vedel, da z njim govorita. Pozdravita ga in povprašajta, če mu lahko kako pomagata. Predstavita se mu in ne porivajta ga pred sabo. Če ga bosta spremljali, le ponudita mu roko, da se vaju prime pod ramo in počasi stopita pol koraka pred njim, da bo čutil, če stopita na stopnico. Saj verjetno ne bo potreboval vajine pomoči, a gotovo mu bosta polepšali dan, če bosta z njim malo pokramljali. Morda bo bolj zadržan ali celo osoren. Nikar si ne ženita k srcu, ljudje smo pač različni, včasih tudi nerazpoloženi. Stopita veselo dalje z vednostjo v srcu, da sta naredili dobro delo. Gotovo bosta naleteli tudi na vedrega človeka, ki bo z veseljem in hvaležnostjo sprejel ponujeno roko.

15. Odkar sem izgubil vid oz. vidim skoraj samo svetlobo, tudi sanjam tako. Predstavo o svetu imam dobro ohranjeno in tudi v sanjah ni nič drugače. Res pa je, da v sanjah pogosto vozim avto, se trudim da bi sledil črti po sredini, nekako kar na pamet zadenem pravi odcep, čutim pa precej nelagodja ob misli, da vozim, čeprav ne vidim.

8.4 Vprašanja za intervju s tajnico društva

Kako slepi sprejemajo slepoto? Ali je razlika med tistimi, ki so slepi od rojstva in tistimi, ki so oslepeli pozneje?

S kakšnimi stiskami se soočajo slepi?

Je za slepe ljudi v naši družbi dovolj poskrbljeno?

Kdo lažje sprejme slepoto - tisti, ki je slep že od rojstva ali tisti, ki je oslepel kasneje?

Povejte nama nekaj o Medobčinskem društvu slepih in slabovidnih Ptuj.

8.5 Vprašanja za intervju z Aksinjo Kermauner

Kaj vam daje navdih za pisanje knjig s tematiko o slepih in slepoti?

Zakaj vam je izziv poučevati slepe otroke?

Kako sprejemajo slepi otroci slepoto?

Ali se videči otroci družijo s slepimi otroki?

Kakšne hobije imajo slepi otroci?

Mislite, da je za slepe dovolj poskrbljeno? Se kdaj počutijo izrinjeni iz družbe?

Kaj v življenju slepim daje motivacijo?

Kako lahko po vašem mnenju drugi ljudje pomagajo slepim?

8.6 Vprašalnik za učence

Sva Carina Petrič in Zala Šešerko, učenki 7. razreda OŠ Ljudski vrt. Odločili sva se, da bova z raziskovalno nalogo Kakšen je svet v temi ugotavljali, koliko osnovnošolcev pozna slepe ljudi, če se z njimi družijo in ali jim pomagajo v vsakdanjem življenju. Prosiva vas, da rešite ta anonimni vprašalnik in nama pomagata pri raziskovanju. Za odgovore se vam vnaprej zahvaljujema.

1. Obkroži, kateri razred obiskuješ:

3. razred   5. razred   7. razred   9. razred

2. Ali poznaš osebo, ki je slepa oz. slabovidna? Obkroži črko pred odgovorom.

- a) da
- b) ne

3. Ali bi se družil oz. se že družiš z učencem, ki je slep ali slaboviden? Obkroži črko pred odgovorom.

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

4. Katere pripomočke, ki jih uporabljajo slepi oz. slabovidni ljudje, poznaš? Obkroži črko pred odgovorom.

- a) lupa
- b) Braillova pisava
- c) bela palica
- č) pes vodič
- d) spremljevalec
- e) drugo _____

5. Meniš, da so slepi oz. slabovidni izrinjeni iz družbe? Obkroži črko pred odgovorom.

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

6. Kako bi lahko bolje spoznali slepe oz. slabovidne ljudi? Katera od spodaj navedenih trditev se ti zdi najprimernejša? Obkroži jo.

- a) učenci bi se sami začeli družiti s slepimi oz. slabovidnimi otroki
- b) slepa oz. slabovidna oseba bi se nam prišla predstaviti na šolo
- c) organizirali bi skupne aktivnosti s slepimi oz. slabovidnimi osebami
- č) brali bi knjige o slepih oz. slabovidnih osebah
- d) slepih oz. slabovidnih oseb si ne želim spoznati
- e) drugo: _____